

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra pastorální a spirituální teologie

Teologické nauky

Mgr. Bc. Jiří Josef Kohoutek

Významná témata v přípravě na manželství

Diplomová práce

Vedoucí práce: ThLic. Michal Umlauf

2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a použil jsem přitom jen uvedené prameny a literaturu.

V Brně-Žabovřeskách dne 15. XI. 2016

Jiří Josef Kohoutek

Poděkování

Děkuji vedoucímu své práce ThLic. Michalu Umlafovi za připomínky, ochotu a trpělivost spjatou s odevzdáváním diplomové práce.

Děkuji Martině za podporu, Tereze a Martině za korekturu, Janě za konzultace, Romaně za trpělivost a Brnu za přijetí do společenství, které dává mým studiím i činům větší smysl.

Obsah

Úvod.....	5
1 Charakteristika manželství a přípravy na něj.....	7
1.1 Definice manželství.....	7
1.1.1 Legislativa a Kodex církevního práva.....	7
1.1.2 Bible.....	9
1.1.3 Další dokumenty.....	10
1.1.4 Souhrn.....	15
1.2 Příprava na manželství.....	16
1.2.1 Casti Connubii.....	17
1.2.2 Familiaris Consortio.....	17
1.2.3 Příprava na svátost manželství.....	18
1.2.4 Směrnice ČBK pro přípravu na sv. manželství v ČR.....	19
1.2.5 Amoris Laetitia.....	20
1.2.6 Souhrn.....	21
2 Témata k přípravě.....	24
2.1 Příručky a průvodci.....	27
2.2 Popularizační monografie.....	30
2.3 Shrnutí významných témat.....	44
3 Dotazníkové šetření.....	45
3.1 Vyhodnocování dotazníků.....	47
3.2 Všichni respondenti.....	48
3.3 Hodnocení podle pohlaví.....	51
3.4 Výsledky v porovnání s církevními dokumenty.....	53
Závěr.....	55
Přílohy.....	58
Literatura.....	64
Seznam zkratk.....	69

Úvod

Mým tématem je příprava na manželství. Na téma jsem se zaměřil, jelikož stav manželský vnímám jako stěžejní a nejvýznamnější mezilidský vztah ze všech. Jeho výlučnost, délka, komplexnost a další specifika naznačují, že je velmi užitečné se na tuto životní dráhu poctivě připravovat (ačkoliv se jistě beze zbytku připravit nedá).

Uvědomění si potřeby takovéto přípravy bohužel nepatří k celospolečenským zájmům (ačkoliv by opravdu měla), a tak se jí zabývají v podstatě jen křesťanská společenství v rámci svých pastoračních aktivit. Pokud zůstaneme u naší katolické církve, ta vyloženě požaduje po snoubencích účastnit se přípravy před přijetím (svátosti) manželství.

V uvedených ohledech mě zajímaly oblasti a témata, jaké je vhodné (či zapotřebí) se snoubenci probírat, aby jim opravdu byla nápomocna na jimi vybrané životní cestě. Přitom od začátku byla nabíledni pastorační užitečnost takového zjištění. Připravující kněží a jáhnové mohou se znalostí významných okruhů a témat podstatně lépe a užitečněji zaměřit svá setkávání se snoubenci, stejně jako svou vlastní přípravu na taková setkávání. Tím se mohou stát kvalitními a vyhledávanými průvodci při vstupu do manželství a tak být napomoci budování vztahu právě připravovaného páru v rozměru interním (mezi snoubenci), externím (snoubenců k církvi, Bohu a světu), ale posléze taky skrze vztahy těchto připravených novomanželů pomocníky přibližování jejich okolí k církvi a Bohu.

Mým **cílem** tedy bylo vytvořit přehled témat k přípravě na manželství, která mají vyšší význam, a je tedy užitečné se jimi v rámci přípravy snoubenců zabývat.

Nejprve jsem zjišťoval, jaká témata jsou doporučována v církevních dokumentech a příručkách zaměřených k přípravě na manželství. Poté jsem také oslovil Centra pro rodinu, aby doporučila knihy vhodné pro snoubence, kteří se chtějí zodpovědně připravit na manželství. V těchto zdrojích jsem vyhledal

témata a vytvořil jejich souhrn.

Ve zjištěném početném seznamu témat jsem potřeboval najít témata, která samotní manželé považují za významná. Pro tento účel jsem vytvořil dotazník. S ním jsem oslovil jednotlivé manžele se společnou otázkou, jaký význam přisuzují jednotlivým nabízeným tématům. Respondenti hodnotili významnost každého tématu na hodnotící škále. Vznikl soubor početných odpovědí, které vypovídají o přisuzované významnosti jednotlivých témat právě těmi lidmi, kteří žijí svá každodenní manželství, a tak nejlépe vědí, na co je dobré se dopředu připravovat. Vyhodnocoval jsme jak postoje všech respondentů, tak rozdíly mezi odpověďmi mužů a žen.

Chovám naději, že práce pomůže při další pastoraci snoubenců, a sice při zachování jistého individuálního přístupu ke každému páru, volit ta nejvýznamnější témata v časově dosti omezené přípravě na manželství.

1 Charakteristika manželství a přípravy na něj

Organizace spojených národů na závěr roku 1948 schválila všeobecnou deklaraci lidských práv. V jejím 16. článku se můžeme dočíst o právu mužů i žen na uzavření sňatku (za předpokladu plného, svobodného a oboustranného souhlasu) bez omezení z důvodů náboženství, národnosti nebo rasy. Manželé jsou si pak rovni, mají stejná práva. V deklaraci se mluví také o rodině, kterou popisuje jako základní a přirozenou jednotku společnosti, která má nárok na ochranu jak ze strany státu, tak i obecně - ze strany společnosti.

Už tak jednoduché stanovení základního svazku je ještě více osekané v české Listině základních práv a svobod, která byla na začátku devadesátých let inspirovaná zmíněnou deklarací lidských práv. V jejím 32. článku je řeč jen o rodině a rodičovství, nikoliv už o manželství jako východisku pro založení a udržování rodiny.

Otevírá se nám tak prostor pro vytvoření základního přehledu o tom, co je to manželství, k čemu je dobré a jak (případně proč) se na něj připravovat.

1.1 Definice manželství

Po základním definování manželství a jeho smyslu budeme nejprve pátrat v legislativních dokumentech ČR (zákonech) a katolické církve (CIC), dále v Bibli a církevních dokumentech. Tak vytvoříme ucelený přehled o tom, na co by se vlastně snoubenci mohli (měli) připravovat.

1.1.1 Legislativa a Kodex církevního práva

Do roku 2014 se v České republice manželským svazkem zabýval především zákon č. 94/1963 Sb., Zákon o rodině. Od 1. 1. 2014 přešla právní úprava této oblasti pod „nový“ občanský zákoník, konkrétněji pod jeho Část 2, Hlavu 1, to jsou paragrafy §655-§770.

Nová právní úprava je ohledně účelu manželství širší a sice o vzájemnou podporu a pomoc manželů: *„Hlavním účelem manželství je založení rodiny,*

*řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.*¹ Naproti tomu vypadl paragraf, který snoubencům připomínal potřebu poznávat se po stránce zdravotního stavu a charakteru, aby jejich manželství bylo naplnění schopné.

Co se týče (vzájemných) povinností manželů, je nová úprava konkrétnější a obsáhlejší. Na úvod, stejně jako dosud, deklaruje rovnost práv i povinností. Dříve jmenované obecné povinnosti manželů dosáhly jen malých změn: *„Manželé si jsou navzájem povinni úctou, jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svou důstojnost, podporovat se, udržovat rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti.*“²

Podle následujících paragrafů má manžel právo na informace o příjmech, jmění, stávajících ale i uvažovaných pracovních a studijních činnostech. Zároveň však povinnost při jejich volbě brát zřetel na zájmy manžela a rodiny.

Co se týče rodičovské odpovědnosti, je proti dřívější úpravě, kde spočívala v *peči o dětské zdraví, citový, tělesný, mravní a rozumový vývoj*, rozšířena především o *ochranu dítěte, udržování osobního styku s dítětem, zajišťování jeho výchovy a vzdělání.*³

Pokud jde o výchovu dětí, je rodičům přiznána rozhodující úloha, a zůstává (oproti dřívějšímu je mírně rozšířen) velký závazek: *„Rodiče mají být všestranně příkladem svým dětem, zejména pokud se jedná o způsob života a chování v rodině.*“⁴ K tomu přibyl nový bod, v témže paragrafu, ohledně výchovných prostředků, které *„lze použít pouze v podobě a míře, která je přiměřená okolnostem, neohrožuje zdraví dítěte ani jeho rozvoj a nedotýká se lidské důstojnosti dítěte.*“⁴

V roce 1983 vyšel „nový“ Kodex církevního práva (CIC), který charakterizuje svazek manželství jako nejvnitřnějšího společenství celého života, které je svou přirozenou povahou zaměřené na vzájemný prospěch manželů, plození dětí a jejich výchovu (CIC 1055). Podstatnou vlastností manželství je jeho nerozlučnost a jednota (CIC 1056).

1 Občanský zákoník, §655.

2 Občanský zákoník, §687.

3 Srov. Občanský zákoník, §858.

4 Občanský zákoník, §884.

Kodex (1136) rodičům udává povinnost (a právo) starat se o výchovu svých dětí a to ze všech sil. Zvláště pak upozorňuje na výchovu společenskou, kulturní, fyzickou, náboženskou a mravní. Trochu je opomenutá výchova psychická (např. psychohygienu).

Kromě rodičů zavazuje kodex (1063) také pastýře, a to k péči a pomoci, k zdokonalování a zachovávání křesťanského ducha manželství. Ta se projevuje zejména osobní přípravou před uzavřením manželství, poučováním o významu manželství a o úkolech rodičů a manželů.

Křesťanské církve, především pak katolická, se v jinak sekulární společnosti stává přední institucí, která má zájem o vzdělávání lidí v oblasti, která je pro život většiny lidí tolik významná.

1.1.2 Bible

Manželství můžeme ve starém zákoně objevit jako vůbec nejstarší Boží řád. Je zakotvené v stvořitelském Božím záměru a to pro lidi ještě v ráji. V 27. verši první kapitoly Genesis je úplný člověk popisován teprve jako svazek dvou pohlavně různých, rovnoprávných a rovnocenných stvoření.⁵

Rodina (čeleď, rod, pokolení) je ve Starém zákoně chápána jako jednotka psychická a fyzická, jejímž účelem je právě plození dětí (srov. Gn 1,28).

V Matoušově evangeliu můžeme číst o Ježíši, který manželství vnímá jako trvalé monogamní, Bohem ustanovené, spojení muže a ženy.⁶ Ženě v manželství přiznává rovnoprávné postavení, zdůvodněné ve zprávě o stvoření.⁷ Před manželství opakovaně (Mk 1,20; Mk 13,12; Mt 8,21n; Mt 10,35nn; Mt 12,46nn) staví v Markově i Matoušově evangeliu, Boha. Tomu má manželství i rodina zcela sloužit.⁸

Rodina ovšem nemá být sama sobě účelem, nýbrž má zobrazovat společenství mezi stvořením a jeho tvůrcem, Bohem.⁹ Rodina je první místo, kde

5 Srov. NOVOTNÝ Adolf, Biblický slovník, heslo: Manžel, manželka, manželství; RAHNER Karl a VORGRIMLER Herbert, Teologický slovník, heslo: Manželství.

6 Srov. NOVOTNÝ Adolf, Biblický slovník, heslo: Rodina.

7 RAHNER Karl a VORGRIMLER Herbert, Teologický slovník, heslo: Manželství.

8 NOVOTNÝ Adolf, Biblický slovník, heslo: Rodina.

9 Srov. NOVOTNÝ Adolf, Biblický slovník, heslo: Manžel, manželka, manželství.

může dítě slyšet zvěst o Bohu i Kristu. 12. kapitola prvního listu Korintským popisuje dary Ducha svatého, které mají být přijímány v první řadě v rodině. Podle slovníku¹⁰ vyplývá z manželského svazku povinnost manželů k vzájemné tělesné i duchovní pomoci, životnímu společenství a věrnosti.

1.1.3 Další dokumenty

Budeme postupovat chronologicky. Nejprve encyklika Pia XI. z roku 1930, **Casti cannubii**, ve 12. článku uvádí, že mezi první manželská dobra spadá potomstvo; a dále v 16. článku zmiňuje povinnost a právo k výchově dětí, které přísluší především rodičům.

Ve 41. článku konstituce Druhého vatikánského koncilu, **Lumen Gencium** (LG) se píše o věrné a vzájemné podpoře a lásce, vštěpování evangelijních ctností a křesťanství dětem. Tím dávání příkladu velkodušné a vytrvalé lásky. 35. článek tohoto dokumentu je takřka dokonalý, budeme z něj tedy citovat větší část: *„Pro tento úkol (šíření evangelia) je velmi cenný životní stav, který je posvěcen zvláštní svátostí, totiž manželský a rodinný život. Tam se koná praktický nácvik zvláštního laického apoštolátu a tam je i jeho znamenitá škola, když křesťanské náboženství prostupuje všechny projevy života a den ze dne je více přetvořuje. Tam mají manželé své vlastní povolání v tom, že jsou sobě navzájem i dětem svědky Kristovy víry a lásky. Křesťanská rodina hlásá mocným hlasem jednak nynější ctnosti Božího království, jednak naději na blažený život. Tak svým příkladem a svědectvím usvědčuje svět z hříchu a poskytuje světlo těm, kteří hledají pravdu.“* (LG 35)

48. článek konstituce téhož koncilu, **Gaudium et Spes** (GS) potvrzuje cíl manželství ve výchově a plození dětí. Článek následující zdůrazňuje vzájemnou věrnost manželů, lásku zaměřenou také na péči o děti a spoluúčast na sociální, psychologické a kulturní obnově ve prospěch rodiny a manželství. 50. článek GS přidává k plození dětí (kterýžto záměr definuje jako nevyhnutelný) také významnou část, a sice vzájemnou manželskou lásku. Ta trvá i bez dětí a má svou hodnotu, mimo to připomíná manželskou nerozlučitelnost. K naplňování

10 RAHNER Karl a VORGRIMLER Herbert, Teologický slovník, heslo: Manželství.

takovéto lásky uvádí GS 52 vzájemné dorozumění manželů, láskyplné duševní sdílení a svědomitou spoluprací při výchově dětí.

11. článek dekretu Druhého vatikánského koncilu, **Apostolicam Actuositatem** (AA) dává manželům za úkol být si navzájem, ale také svým dětem a dalším členům rodiny, svědky víry a „spolupracovníky milosti“. Manželé mají být svým dětem příkladem, jsou také svým dětem prvními hlasateli víry. Mají jim pomáhat při volbě povolání a zvláště pak jim svým vlastním životním příkladem vyjevovat a potvrzovat posvátnost manželství a nerozlučitelnost tohoto svazku.

Třetí článek deklarace z téhož koncilu, **Gravissimum Educationis** (GE) připomíná rodičům povinnost vychovávat vlastní děti. Děti je třeba učit poznávat a ctít Boha, ale také milovat bližního. Rodiče jsou povinni vytvářet v rodině prostředí prostupované oddaností a láskou k Bohu i lidem. Celkově příznivé pro výchovu dětí, společenskou i osobní.

Humane vitae (HV), encyklika Pavla VI., v první kapitole zmiňuje manželskou povinnost sdělovat život; v 21. článku práci na sebeovládání; v 22. povinnost vytvářet příznivé podmínky pro výchovu k čistotě; a v 26. článku Pavel VI. dodává, že vůdci jiných manželů a apoštoly jsou si sami manželé.

Papež Jan Pavel II. ve 13. článku apoštolské adhortace **Familiaris Consortio** (FC) píše, že láska mezi manžely je otevřená plození, a přes konečné vzájemné odevzdání se vyžaduje věrnost nerozlučitelnou. Adhortace nabádá k stále plnějšímu sjednocování srdcí, vůle, duší, myšlenek, těl (článek 19) pro jasnější svědectví společné lásky a k naplňování čtyř všeobecných úkolů manželství (článek 17): účast na poslání a životě církve, služba životu, vytváření osobního společenství a účast na vývoji společnosti. Poslední uvedený bod Jan Pavel II. v 44. článku konkretizuje. Zmiňuje povinnost snažit se prosazovat zákonná práva rodiny. V dřívějším článku obsírněji popisuje významy lásky mezi manžely. Sebedarování, které je význačným prvkem manželství, se stává také normou a vzorem nezištné obětavosti, která má fungovat mezi vztahy sourozeneckými i mezigeneračními. Každodenně prožívané a zakoušené

společenství; účast na denních bolestech i radostech, jsou nejefektivnějším a nejkonkrétnějším postupem pro postupné aktivní, nosné a odpovědné zapojování dětí do široké společnosti (srov. FC 37). Adhortace Familiaris Consortio má také dodatek, a sice chartu práv rodiny. V ní se uvádí základní charakteristika rodiny, kterou je třeba budovat na manželství, která je pro toto přirozenou institucí. V preambuli zmiňované charty čteme, že rodina je společenství solidarity a lásky, ke kterému patří jedinečným způsobem učit a předávat kulturní, náboženské, duchovní, společenské a etické hodnoty.¹¹

Jan Pavel II. napsal **dopis rodinám**, kde definuje rodinu jako první a nejdůležitější cestu. Rodina je nenahraditelná také v oblasti náboženské výchovy. Ve výchově nemůže stát stranou ani otázka povolání a především pak příprava na vlastní život v manželství.

V encyklice téhož autora, **Evangelium vitae** se píše o důležité zodpovědnosti rodin, jež vychází z její povahy, kterou je společenství lásky a života. Přisuzuje jí úlohu střežit lásku, sdělovat ji a zjevovat. V článku 93. zdůrazňuje potřebu každodenní modlitby. Rodina uskutečňuje svůj úkol hlásání evangelia přes výchovu vlastních dětí svým příkladem, slovem, gesty, vzájemnými vztahy, sebedarováním, svobodou a s tím souvisejícími možnostmi volby. Svým příkladem rodiče především ve vlastních dětech pěstují smysl pro spravedlnost, úctu k druhému s ochotou druhé lidi přijímat, nabízet nezištnou pomoc, budovat dobré vzájemné vztahy a mít smysl pro dialog. Rodičům připomíná povinnost pomáhat dětem k realizaci jejich povolání, poznávání smyslu bolesti a utrpení. To vše především přes příklad vlastního postoje k nemocným a starým.

Papežská rada pro rodinu v roce 1996 vydala dokument **Příprava na svátost manželství**. V jeho 9. článku se manželství definuje jako veřejný závazek, který přesahuje individuální hranice jednotlivce. Rodinu chápe jako povolání k slavení, hlásání a podpoře života v duchu evangelia a k výchově k ochraně v úctu k životu. Ve 24. článku autoři v dokumentu vzpomínají význam

11 Srov. Charta práv rodiny, preambule.

upřímné a odvážné výchovy k čistotě a lásce, která je vnímána jako darování sebe sama. Čistotu nechápe jako umrtvování lásky, ale jako základní předpoklad ryzí lásky. Manželská láska je povoláním k sebedarování a k tomu skutečnému sebedarování je nutné sebeovládání.

Kongregace pro klérus ve svém dokumentu **Všeobecné direktorium pro katechezi** v 226. článku zdůrazňuje význam svědectví života manželů pro děti, kterýžto je způsob předávání hodnot jak světských, tak křesťanských. Podle dokumentu k tomu přebírají zodpovědnost a milost skrze svátost manželství.

Papežská rada pro rodinu vydala dokument **Rodina, manželství a „fakticky existující soužití“**, kde zdůrazňuje, že stát se manželem nepatří pouze na rovinu jednání, ale dokonce až na rovinu bytí.¹²

Katechismus katolické církve v 2201. článku zmiňuje zaměření manželství na vzájemné dobro manželů a výchovu dětí. Tyto dva články se snoubí ve vytváření lásky, osobních vztahů mezi členy rodiny a vedou k odpovědnosti. Článek 2363. téhož dokumentu definuje dva cíle manželství. Jedním je blaho manželů a druhým předávání života. Ty se nemají od sebe oddělovat. Dřívější článek 1646 vyžaduje po manželech neporušitelnou věrnost, aby byla naplněna definita lásky a naplněna nerozlučitelná jednota.

Kongregace pro nauku víry vydala **List biskupům katolické církve o spolupráci mužů a žen v církvi**, kde manželství staví na podobnou úroveň. Hovoří o povolání manželů ke společnému životu vzájemně jednoho pro druhého, v jednotě dvou. Nejsou tedy povolání jen ke společnému životu nebo životu vedle sebe.¹³

Pomůcka pro studium morální teologie nazvaná **Život z víry**, na 255. straně vyzývá k neodvolatelné věrnosti, kterou připodobňuje ke Kristově věrnosti církvi. Na 267. straně následně vypočítává nároky na vzájemnou schopnost lásky, osobní otevřenost druhému a připravenost k řešení konfliktů. Nepřipravení manželé totiž mohou vnímat i ne zásadní konflikty jako nesnesitelné a utíkat k rozvodu. Zvlášť bychom podtrhli upozorňované riziko takzvané krize

12 Srov. Rodina, manželství a „fakticky existující soužití“, 25. článek.

13 Srov. List biskupům katolické církve o spolupráci mužů a žen v církvi, 6. článek.

opouštění hnízda a především nebezpečí předcházejících let, kdy se na úkor partnerského (manželského) vztahu upřednostňují zájmy dětí. Další nebezpečí je ve vlastních nereálných představách o manželství - jejich opožděném poznání. Případné existující romantické představy o sebe-nalezení, trvalém sexuálním uspokojení, seberealizaci, neschopnosti vzdávat se vlastních tužeb a zájmů, neschopnosti vést rozhovor k vyjasnění problémů a nedostatečné umění zvládání konfliktů mohou ve vztahu způsobovat zklamání a napětí následované vzájemným odmítáním se.¹⁴

Manželé mají povinnost si být nápomocni v povinnostech každého dne, mají mít radost z dětí i s dětmi, snažit se o službu v církvi, ve světě a účastnit se veřejného života.

V 217. článku **kompedia sociální nauky církve** se charakterizuje manželství jako úplné (jak duchovní, tak tělesné) darování se. Manželé se nerozlučně stávají tělem a mají si být proto věrni. 147. článek připomíná význam vzájemné lásky, pomoci a solidarity.

Nová, posynodální apoštolská exhortace **Amoris Laetitia** (AL) otevírá především téma rodiny a otázky manželství (soužití) s ní spojené. Do svého obsahu zahrnuje biblické obrazy z knihy Genesis, kde se muž se ženou stávají jedním tělem po opuštění rodičů (Gn 2,24), aby se stali společně plodnými (synové jako výhonky, Žl 128,3). Rodina je místem katechetického působení (AL, 16. článek), „svěřena do rukou muže, ženy a dětí, aby utvářeli společenství mezi osobami k obrazu jednoty Otce, Syna a Ducha Svatého.“ (AL, 29. článek) Zmíněné děti jsou odrazem tvoření Boha. Podle exhortace je rodina povolána k setkávání v modlitbě, četbě Písma, slavení eucharistie a růstu v lásce. Kromě uvedeného z první kapitoly dokumentu se ještě definováním manželství zabývá kapitola třetí. V té však papež František cituje církevní dokumenty, se kterými jsme pracovali sami, zvláště – nebudeme se proto touto kapitolou zde zabývat.

14 Srov. Německá biskupská konference, Život z víry, s. 261.

1.1.4 Souhrn

Zákony v České republice definují manželství jako svazek mezi mužem a ženou. Ten má hlavní účel plození a vychovávání potomků. Snoubenci se mají právě kvůli dětem poznávat po stránce charakteru, ale i zdraví. Oproti profánnímu zákonu, Kodex církevního práva vidí smysl manželství mimo řečeného také ve vzájemném prospěchu obou manželů. Teologové pak vidí další účel, a sice službu Bohu a vyjevování (tvořením obrazu) vztahu mezi Bohem a jeho stvořením. V Písmu svatém pak můžeme vidět obraz manželství jako jeden z nejstarších božích řádů.

Manželé se mají vzájemně respektovat, sjednocovat, podporovat a být si vzájemně otevřeni, stále připraveni řešit přicházející konflikty. Stávají se svědky víry a lásky Kristovy jak k dětem, ale i sobě navzájem. Manželé jsou si ve svých povinnostech a právech rovni.

Studované dokumenty se vyjadřují i k dětem. Především rodičům patří právo a náleží povinnost vychovávat vlastní děti. Rodiče mají vytvářet rodinné prostředí zdravé a tímto způsobem být příkladem svým chováním i celkově životem. Rodiče mají společně pečovat o zdraví svých dětí, jejich vývoj a obecně výchovu ve všech jejich aspektech. Jako významná je vnímána odvážná a upřímná výchova k lásce, čistotě a rodičovská pomoc při přípravě a volbě povolání, především k manželství, ale také k zasvěcenému životu. Nesmíme opomenout, že podle církevní nauky má manželství svou hodnotu i bez vlastních dětí.

Co se týče vztahu manželů ke společnosti, mají být příkladem svou vírou a chováním pro ostatní manželské páry. Je potřebné, aby se manželé podle svých možností zapojovali do obnovy správného vnímání manželství ve společnosti.

1.2 Příprava na manželství

V dekretu **Apostolicam Actuositatem** (AA, článek 30) jsou vybízeny (celé) rodiny, aby se jejich způsob života stal základní školou apoštolátu. V konstituci **Gaudium et Spes** (GS) nacházíme výzvu společenstvím, aby se snažila poučováním a činnostmi utvrzovat mladé lidi i manžele (především ty čerstvě oddané) a formovala je k rodinnému, společenskému a apoštolskému životu (srov. GS 52). V témže článku jsou vyzýváni kněží, aby naplňovali svou povinnost ve věcech týkajících se rodin, získávali vzdělání a manžele podporovali v povolání jejich manželského života. K tomu mají volit různé prostředky, liturgii, kázání Božího slova, duchovní pomoc, vlídné a trpělivé posilování v obtížích a upevňování manželů v lásce. S touto podporou napomáhat k vytváření opravdu výborných rodin.

Dokument **Život a poslání křesťanů v církvi a ve světě** kněžím doporučuje k přípravným setkáním, kde se řeší otázky intimního manželského života, přizvat zkušené praktikující manžele.¹⁵ Autoři textu, biskupové, dále v dokumentu predikují: že pastorece rodin bude úspěšná, když se mladí budou na manželství zodpovědně a dlouhodobě připravovat; když budou od začátku svůj vztah stavět na rovnoprávném dialogu a stále hledat způsoby, jak vztah prohlubovat a rozvíjet. S tím souvisí připravenost řešit problémy a neutíkat před nimi jako před výsledky špatné volby. Jako nový úkol definují nutnost mladým zprostředkovávat význam autority v rodině, která nevzniká sama od sebe v předem dané společenské roli, ale je znamením lásky a stále obnovované dobré domluvy.¹⁶ V jednom z dalších článků dokumentu se hovoří o významu preventivního působení proti rozvodům, právě skrze přípravu k manželství. Jako účinnou prevenci autoři vnímají především skutečný duchovní život jednotlivých členů rodiny, kde děti (budoucí manželé) vyrůstají, prorodinná výchova především v rodině, ale také ve škole a v křesťanských společenstvích. Dále kvalitní příprava na manželství s možnostmi kvalifikovaného poradenství

¹⁵ Srov. *Život a poslání křesťanů v církvi a ve světě*, článek 178.

¹⁶ Srov. *Život a poslání křesťanů v církvi a ve světě*, článek 174.

i v období známosti.¹⁷

Přípravou na manželství jako jedním ze stěžejních témat se zabývá již pět dokumentů: nově *Amoris Laetitia*, Směrnice ČBK pro přípravu na sv. manželství v ČR, *Příprava na svátost manželství*, *Familiaris Consortio* a *Casti Connubii*.

1.2.1 Casti Connubii

Jedná se o encykliku Pia XI., který v pátém článku upozorňuje na nutnost kvalitní přípravy na manželství. Rozlišuje přípravu bezprostřední, blízkou a vzdálenou. Vzdálená příprava začíná v dětství. Papež projevuje obavu, že se lidé manželstvím samotným nemění. Pokud před manželstvím hledí jen na své zájmy a sebe, vyhovují svým vášním a touhám, budou stejní i v manželství.¹⁸ Autor navrhuje obecné východisko. Děti je třeba už od začátku krotit v náklonnostech vůle, které jsou zvrácené a naopak podporovat v rozvoji ty, které jsou dobré. Co se týče přípravy blízké, zmiňuje papež pouze potřebu dobré volby svého partnera a vybízí vybírající k naslouchání radám rodičů. O bezprostřední přípravě se v dokumentu dále nerozepisuje.

1.2.2 Familiaris Consortio

Jedná se o adhortaci Jana Pavla II., v jejímž 66. článku papež vybízí celou církev ke spolupráci na přípravě mladých k manželství. Přípravu rozděluje do tří etap: vzdálenější, bližší a bezprostřední.

Vzdálenější příprava má začínat už v dětství. Jejím cílem je vést děti k sebepoznávání, odhalování vlastních slabých a silných stránek. Dětem se předávají hodnoty k budování společenských i osobních vztahů. Formuje se charakter dětí, trénuje se oblast sebeovládání. Učí se práci s vlastními přirozenými sklony a vyrovnanému pohledu na druhé pohlaví. Jako žádoucí vnímá katechetickou a duchovní přípravu.

Bližší příprava, jak ji Jan Pavel II. představuje, navazuje na přípravu vzdálenější. V podstatě se jedná o specifičtější, konkrétnější přípravu na manželství. Tato fáze příprav je potřebná pro přijímání svátosti manželství

¹⁷ Srov. Život a poslání křesťanů v církvi a ve světě, článek 182.

¹⁸ Srov. Pius XI., *Casti Connubii*, článek 118.

s dobrými duchovními a mravními dispozicemi. Tato fáze příprav se upravuje podle konkrétních potřeb konkrétních mladých, jako příprava na život v manželství, kterýžto je vztah k ustavičnému rozvíjení. Tato fáze přípravy má pomáhat k poznávání dobrých metod výchovy dětí a připravovat mladé k udržování rodiny – předat správné vnímání stálého zaměstnání, správné vedení domácnosti, význam finančních prostředků, znalostí, hospodaření, ... Má být také podnětná ve směru otázek pohlavního života a odpovědného rodičovství. Dále má zahrnovat přípravu na bratrskou spolupráci s dalšími rodinami, na rodinný apoštolát, aktivní začleňování do iniciativ, spolků a hnutí pro dobro lidí a křesťanské blaho rodiny.¹⁹

Třetí, tzn. bezprostřední příprava, probíhá v měsících bezprostředně předcházejících svatbě. Papež ji dále nerozebírá, pouze podotýká, že je nepostradatelná obzvláště v situaci, kdy snoubenci prokazují mezery v křesťanské nauce nebo praxi.

1.2.3 Příprava na svátost manželství

Dokument vydaný papežskou radou pro rodinu rozděluje přípravu na manželství také ve tři části: vzdálenější, bližší a bezprostřední.

O vzdálenější přípravě se zmiňuje spoře. Klade jí za cíl vytvořit základy pro správné rozlišování životních hodnot. V praxi to má znamenat posilování a vytváření dobrých vztahů.

Dokument nejvíce rozvádí bližší přípravu, kterou zasazuje do období zasnub. Její náplní mají být různé kurzy, které předcházejí přípravě bezprostřední. Snoubenci mají být poučováni o záměrech Boha s manželstvím a rodinou a požadavcích na vztah mezi ženou a mužem: jednota, svobodný souhlas, nerozlučnost, odpovědné mateřství a otcovství, výchova dětí a sexualita co se týče cílů a požadavků. Dokument vzpomíná, že je nutné starat se o to, aby snoubenci znali základní právní, pedagogické, psychologické i medicínské komponenty manželství a rodiny. Ale přesto obzvláště apeluje na potřebu prohlubování morálního a teologického vzdělávání, především o stránce

¹⁹ Srov. Jan Pavel II., *Familiaris Consortio*, článek 66.

odpovědného plození a naprostého darování se. O manželské lásce mluví jako o lásce výlučné, věrné, celistvé a plodné.²⁰ Mladým mají jejich průvodci pomáhat při objevování jejich psychologických a citových nedostatků, uzavřenosti, egoismu, neschopnosti sebedarování. Výsledkem této fáze přípravy na manželství má být poznání hlavních znaků manželství křesťanského, mezi které dokument řadí nerozlučnost, věrnost, jednotu a vědomí víry, ve které je upřednostňovaná svátostná milost.²¹ Jak jsme dříve naznačili, bližší příprava má podle dokumentu snoubencům také představovat vhodné metody k výchově dětí a připravovat je k spořádané rodině a jejímu udržování skrze stálé zaměstnání zajišťující dostatečné finanční prostředky, znalost správného hospodaření a vedení domácnosti.

Bezprostřední příprava následuje přípravu bližší. Má probíhat formou rozhovorů duchovních se snoubenci o tématech modlitby, liturgiky s důrazem na svátost smíření, shrnovat dosavadní znalosti na rovině morální, duchovní i doktrinální a celkově vést k hlubšímu poznávání snoubenců navzájem.

1.2.4 Směrnice ČBK pro přípravu na sv. manželství v ČR

Podle této směrnice se příprava na manželství dělí na vzdálenější, bližší a bezprostřední.

Základ vzdálenější přípravy odhaluje skrze 66. článek adhortace *Familiaris Consortio*. Mají se na ní podílet všichni, kteří nějakým způsobem působí na děti. Obecně tedy i ve farnosti se má počítat s touto fází přípravy na manželství a má se promítat ve farním pastoračním plánu. Mezi hlavní úkoly vzdálenější přípravy se počítá: sebepoznávání, formace ke správnému křesťanskému životu, učení se správným způsobům komunikace a vyjadřování, sdílení citů, budování správného postoje k penězům, zodpovědnosti a svobodě. Dále se mají mladí učit tvořit a udržovat dobré lidské vztahy a zvládat konflikty a chápat smysl manželství a sexuality v křesťanském pojetí.

Bližší přípravu na manželství chápe tato směrnice jako jeden celek

20 Srov. Příprava na svátost manželství, článek 36; srov. *Humanae vitae*, článek 9.

21 Srov. Příprava na svátost manželství, článek 45.

s přípravou bezprostřední. Na oba druhy přípravy pak nahlíží jako na součást pastorace mládeže. Obecné informace podávané mladým mají přecházet do systematické katecheze postavené na učení církve o manželství. V článku 4.7 jsou rozepsaná konkrétní témata k přípravě bližší: „*Jak křesťanství chápe muže a ženu jako originální obrazy Boží. Rozdíly v psychice muže a ženy. Různé životní stavy. Manželství jako celoživotní společenství ustavené z vůle Boží. Cesty k dobrému manželství (známost, snoubenecký vztah, vzájemné poznávání, rozhodování). Problémy smíšených sňatků a sňatku s nepokřtěným. Jak církev chápe sexualitu a její roli v manželském soužití. Děti jako plod trvalého soužití v lásce.*“²²

Jako užitečnou shledáváme poznámku o možnosti variabilního rozložení témat přípravy na manželství do přípravy na biřmování, škol a kurzů partnerství a také na různá setkávání mládeže. Vždy je ale třeba s připravovanými vycházet z reálných situací, nikoliv jen přednášet a neinteragovat.

Přestože dokument spojuje přípravu bezprostřední s bližší, rozepisuje se o přípravě bezprostřední i zvláště. Uvádí, že má začínat alespoň čtvrt roku před svatbou a probíhat alespoň v šesti setkáních. Témata těchto setkání mají být: právní a teologický základ katolického manželství, víra a život z ní, psychologie manželského vztahu, vztah k přátelům, sourozencům a rodičům, dítě v manželství, odpovědné rodičovství, manželství a sexualita, efektivní řešení konfliktů a řešení krizí (vztah, nemoc, nezaměstnanost,...) ekonomické minimum, a také průběh svatebního obřadu s obsahem manželského slibu.

1.2.5 Amoris Laetitia

Tento dokument, posynodální apoštolská exhortace, není soustředěn přímo jen na přípravu na manželství, ale zabývá se rodinami, manželstvím a velmi dobře reflektuje i realitu dnešního soužití, přičemž nabízí velmi zajímavé podněty směrem k období přípravy na manželství. Pastoračními tématy, tedy také přípravou na manželství, se zabývá ve své šesté kapitole. V té odkazuje na přípravu blízkou, vzdálenou, bezprostřední, ale také v ní otevírá nový směr,

²² Směrnice ČBK pro přípravu na sv. manželství v ČR, článek 4.7.

a sice pokračování pastorální péče v prvních letech manželství.

Papež zdůrazňuje význam místních společenství při vypracovávání účinných pastoračních prostředků, které budou místně vhodné a v souladu s naukou církve. Píše o „*Evangelium o rodině*“, které je odpovědí po potřebě lidské důstojnosti, vzájemnosti, plodnosti a společenství. Je zapotřebí rozvíjet dialog s celou společností a podporovat angažované laiky. Ordinovaným služebníkům je třeba dodat patřičné vzdělání ve věcech rodiny, včetně instruktáže o období manželství i zasnoubení, a to už v seminářích. Bohoslovci se mají setkávat se skutečným farním životem. A vlastní příprava na manželství se má začleňovat do širší dynamiky života církve.

Místní církve mají nabídnout přiměřenou formaci, která neodradí od přijetí svátosti, přičemž se nemá především vyučovat katechismu, ani přehlcovat přehnaným množstvím témat. Doporučuje se jako velmi přínosné tvořit skupinky snoubenců a pořádat rozhovory s tématy, o které se mladí skutečně zajímají, s podporou zkušených manželů. Papež vzpomíná, že člověk se připravuje na manželství už od svého narození (vzdálená příprava). Nabízí také nápad otevření farního společenství párů, kde se mohou mladé páry setkávat a rozpoznávat případná rizika a problémy svých vztahů.

Autor zdůrazňuje, že příprava na manželství musí být vedena tak, aby snoubenci nepovažovali svatbu jako vyvrcholení, nýbrž za nový začátek společné cesty vpřed, zkouškami a těžkostmi. Papež ještě zmiňuje riziko příliš vysokých očekávání od manželského života, na kterém troskotá mnoho mladých manželství, a potřebu se těmito nerealistickými představami včas zabývat. Ve 223. článku navazuje v tomto směru a zmiňuje potřebu pastoračního doprovázení mladých manželů po přijetí svátosti manželství.

1.2.6 Souhrn

Dokumenty se shodují, že příprava na manželství má svůj počátek v rodině, při výchově malých dětí. Rodiče jsou každopádně hlavním příkladem svědectvím svých životů, které děti přirozeně následují. Postupně s přibývajícím věkem dítěte sílí na vlivu širší sociální prostředí, které může působit cíleně, ale také bezděčně.

Této skutečnosti si musejí být vědomi všichni, jak celé lidské společenství, tak především ti, kteří mají možnost na děti zvláště působit (vychovatelé, katecheté, ...).

Kněží (a bohoslovci) jsou vybízeni, aby se vzdělávali ve věcech manželských, aby tak mohli lépe podporovat manžele. K tomu mají také využívat pomoc zkušených manželských párů. V pastorační práci manželů je třeba pečovat o duchovní život každého z manželů a rodiny a samozřejmě ve společnosti podporovat prarodinnou atmosféru.

Obecně, podle studovaných dokumentů, dělíme přípravu na manželství na tři fáze: vzdálenou, bližší a bezprostřední; dále pak pastorační práci po přijetí svátosti.

Vzdálenější příprava se týká především dětí a pubescentů, případně adolescentů. Tato fáze přípravy vede mladé lidi k sebepoznávání (silných i slabých stránek) a ovládnutí vlastních tužeb a sklonů. Mladí se učí vytvářet a pak udržovat různé vztahy, vhodným způsobem komunikovat, efektivně zvládat konflikty a správně chápat lidskou sexualitu. Dále si mají mladí osvojovat správné vnímání svobody, zodpovědnosti, hodnot i peněz. Jako vhodnou můžeme představovat duchovní a katechetickou výchovu, která učí křesťanským způsobům života. Už v průběhu této fáze je vhodné seznamovat se smyslem zasnub.

Bližší příprava následuje přípravu vzdálenou, ale stává se specifitější, aby korespondovala s konkrétními potřebami zúčastněných. Podle *Směrnice ČBK pro přípravu na sv. manželství v ČR* má příprava bližší a bezprostřední tvořit jeden celek, ale starší dokument *Příprava na svátost manželství* uvádí, že bližší příprava má bezprostřední předcházet a její témata mohou být částečně rozdělena např. V přípravě na biřmování nebo na různých setkáních mládeže. V každém případě můžeme říct, že fáze přípravy bližší a bezprostřední se tematicky překrývají a každopádně na sebe navazují.

V průběhu bližší přípravy se pracuje na prohlubování duchovního života, modlitbě, víře a vztahu k Písmu. Je potřebné v této fázi předávat právní, morální a teologický základ manželství, aby mladí lidé mohli správně vnímat obsah pojmů jako je láska, svoboda, věrnost, sebedarování a jednota.

Dále je užitečné seznamovat mladé s cestami za dobrým manželství.

Hovořit o období známosti, zasnub, způsobech poznávání, významu rozhodování a zabrousit také do problematiky smíšených sňatků (především z pohledu rozdílné víry). Svůj význam má také hovořit o různých životních povoláních, tedy i o povolání k zasvěcenému životu.

V manželství je významná znalost alespoň základů psychologie a pedagogiky. Pro získávání vědomostí z těchto směrů se také hodí období bližší přípravy. Mladým se má dostat pomoci s jejich psychickými i citovými nedostatky a mají se seznámit s psychologickými rozdíly mezi pohlavími. Dále je důležité předávat vhodné metody k výchově dětí, zvládání krizí (nemoc, nezaměstnanost, proměna vztahů) a konfliktů; znalosti k udržování rodiny jako jsou různé způsoby hospodaření, vedení domácnosti a budování vztahu k práci. Svůj význam má i seznamování se správným chápáním lidské sexuality v manželství i před manželstvím. Na toto téma pak navazuje odpovědné rodičovství a rodinný apoštolát.

Podle exhortace *Amoris Laetitia* má příprava probíhat v kontextu místních podmínek a také podle zájmu samotných připravovaných, nejlépe za podpory zkušených manželů.

Podle *Směrnice ČBK pro přípravu na sv. manželství v ČR* má **bezprostřední** příprava na manželství probíhat alespoň v šesti setkáních, při zahájení nejméně čtvrt roku před svatbou. Tato fáze přípravy má navazovat na přípravu dosavadní (tzn. bližší), být částečně opakováním, doplňováním mezer a shrnutím už načerpaného. Mimo to má seznamovat snoubence se svatebním obřadem a obsahem manželského slibu. Má se klást důraz na modlitbu a svátost smíření.

Ve zmíněných ohledech však není cílem (především bezprostřední, ovšem také blízké) přípravy na manželství zatěžovat připravované přehnaným množstvím (pro účastníky nezajímavých) témat nebo naukou katechismu (srov. AL, článek 207).

Papež František navíc upozorňuje na potřebu pastoračního doprovázení mladých manželských párů **po přijetí svátosti manželství**.

2 Témata k přípravě

Cílem této části práce je vytvořit přehled témat, určených k přípravě na manželství, aby tyto byly dostatečně konkrétní, ale zároveň i přiměřeně obecné. Zmíněný seznam je čtenáři dostupný jako první příloha na konci naší práce (s. 58). Jednotlivá témata jsou v něm číslována a toto číslo zároveň funguje zpětně jako zkrácený odkaz na toto téma v tabulkách, případně textu.

Jak jsme se mohli na předchozích stránkách přesvědčit, prostudované církevní dokumenty v první části naší práce nabízejí jen některá (nepočtená) témata k přípravě na manželství, která však jsou dosti obecná a potřebují více zkonkretizovat. Rozhodli jsme se poprosit centra pro rodiny (CPR) příslušné moravské církevní provincie (tedy v Brně, Olomouci a Ostravě) o doporučení literatury k přípravě na manželství. Kromě toho jsme využili také webových stránek *manzelstvi.cz* pražského Arcidiecézního centra pro rodiny, které stránky vytvořilo a spravuje.

Z takto vytvořeného seznamu literatury jsme některé materiály museli bohužel vyřadit. Jednalo se především o texty nedostupné nebo tematicky zaměřené mimo rámec naší práce. My jsme se zaměřili na literaturu vhodnou pro *blížeji přípravu* se zaměřením na dříve nesezdané páry.

Při vyřazování šlo konkrétně o církevní dokumenty, které jsme zpracovávali v první části naší práce; dvě vysokoškolské závěrečné práce, které nám byly naprosto nedostupné; dále kniha *Učíme etickou výchovu*, která se zabývala vzdálenou přípravou; a konečně knihy, které se zabývaly výlučně liturgií nebo teologií manželství, druhým sňatkem, rozvodem nebo manželským či rodinným poradenstvím (psychologické poradenství). Tyto knihy považujeme za příliš specializované, případně je řadíme do bezprostřední přípravy namanželství. Navíc nám je na žádost nedoporučilo žádné CPR, nýbrž byly v seznamu doporučované literatury na stránkách *manzelstvi.cz*.

Po ukončení výběru knih pro analýzu a hledání témat nám zůstaly dvě příručky zaměřené na vedení, respektive provádění kurzem přípravy

na manželství. Od jáhna Ladislava Traxlera, z roku 1992 příručka *Příprava snoubenců na manželství* a od manželů Leeových z Velké Británie příručka s posledním vydáním v roce 2015, *Kurz přípravy na manželství*.

Dále nám vyplynulo 18 knih popularizačních, zabývajících se různými stránkami vztahů a úhlů pohledu na vztahy, respektive konkrétněji vztah partnerský:

- Smalley 2001: Kdyby jen muž věděl, co žena prožívá.
- Eldredge 2011: Láska a boj.
- Evely 2000: Láska a manželství.
- Eggerichs 2012: Láska a úcta.
- Kippley 2001: Manželství je natrvalo.
- Sonet 2010: Miláčku, netrap mě.
- Šmolka 2009: Muž a žena - návod k použití.
- Boulvin 2010: Naplněný život.
- Gilbert 2013: Partnerství.
- Chapman 2009: Pět jazyků lásky.
- Chapman 2007: Pět jazyků omluvy.
- Opatrný 1997: Příprava na manželství.
- Stormie 2010: Síla manželčiny modlitby.
- Grün 2010: Svátost manželství.
- Arnold 2001: Výzva k čistotě.
- Kendrick 2011: Výzva lásky.
- Skočovský 2011: Zasnoubení – čas milosti.
- Loucká 2014: Žena a muž v rodině.

Výčet literatury v českém jazyce k tématu přípravy na manželství rozhodně není kompletní – v katalogu národní knihovny jsme k tématu našli více než sto knih dostupných v češtině. Z úhlu náhledu do problematiky a pro účely naší práce jej považujeme za dostačující především proto, že se jedná o knihy, které nám v souhrnu doporučila různá CPR. Předpokládáme tak, že výčet témat k přípravě na manželství, získaný z této literatury (a církevních dokumentů z první části naší práce), bude úplný.

Na následujících stranách se budeme věnovat jednotlivým knihám z našeho seznamu, v pořadí, jak jsou v něm avizovány výše. Pokaždé se krátce seznámíme s autorem, zamýšleným respondentem; představíme způsob, jak byla ta která kniha napsaná. Uvedeme také náš pohled na přínos knihy (nikoliv příručky) v přípravě na manželství.

U každé knihy uvedeme tematické okruhy, kterými se ta která kniha zabývá a dále odkazy na konkrétní jednotlivá témata z kompletního přehledu témat, který jsme vytvořili a čtenář jej najde na konci naší práce jako první přílohu.

2.1 Příručky a průvodci

Příručky k přípravě na manželství jsou zcela specifickou literaturou. Nepředstavují hotové poučky a ani nepředávají mnoho informací. Pro tyto záležitosti jsou spojovány s různými kurzy přípravy na manželství. Hlavním cílem příručky je klást otázky, na které čtenář sám, nebo ještě lépe s partnerem společně odpovídají. V prvním případě to má vést k verbalizovanému sebezpoznávání a nacházení mezer ve vlastním vzdělání (znalostech), v druhém případě k nezbytnému poznávání partnera a jeho názorů a představ. Příručky jsou postavené tak, aby se dotýkaly různých témat (viz. níže) a pomohli připravovaným odhalovat konverzační témata, která by je samotné třeba nenapadla. Při naší práci jsme se mohli seznámit se dvěma příručkami.

Knihu **Příprava snoubenců na manželství**²³ sestavil Ladislav Traxler, trvalý jáhen z pardubické diecéze zabývající se manželským poradenstvím, ve spolupráci s manželskými páry. Vznikla na počátku 90. let, má 144 stran.

Podle autorovy předmluvy je příručka postavená jako pomůcka k základní orientaci pro ty, kteří chtějí připravovat na manželství, tedy nikoliv přímo pro páry. Dále upozorňuje, že obsahuje jen základní témata a nevyčerpává šířku manželské problematiky – věnuje se tématům, která se mu jeví jako klíčová z poradenské praxe.

V předmluvě je zmínka o souvislosti knihy s kurzem, který autor chápe jako bezprostřední přípravu na manželství. Knihu však můžeme uchopit také v rámci bližší přípravy, a to u párů, které svůj vztah berou dostatečně vážně a chtějí se zabývat společnou budoucností a mají zájem o vzájemné (i sebe) poznávání.

V začátku knihy jsou uvedeny informace o kurzu, ke kterému je kniha určena. Zásady, jakým způsobem a kým má být veden, jak se má vytvořit atmosféra, aby setkávání správně fungovalo. Teprve později jsou rozepsané přínosy používané metody, mezi kterými autor jmenuje ujasnění si zásadních postojů a názorů v páru, naučení se rozhovoru a celkovou formaci s možností

23 TRAXLER, Ladislav aj. *Příprava snoubenců na manželství*. Pardubice: Mlejnek, 1992.

vyústění celé přípravy k vytvoření trvalého společenství párů.

Ve své hlavní části je kniha rozdělená na dvě části. V první části jsou předkládány takzvané „ankety“ pro připravované, ve kterých jim jsou v osmi tématech (oblastech) kladeny otázky, na které mají odpovídat a které mají sdílet. V druhé části knihy, podstatně obsáhlejší, jsou pro připravovatele uvedeny různé možné odpovědi na tyto otázky, jako pomůcka k orientaci a inspiraci při dialogu v přípravě (kurzu).

Témata, kterými se kniha zabývá, jsou téměř všechna uvedená v našem seznamu na konci kapitoly. Výjimky jsou témata z okruhu výchovy dětí²⁴, filosofie²⁵ a témata o vztahu k Písmu svatému, rodinnému apoštolátu a regulaci počtu dětí. Každopádně všechna témata jsou jaksí rozpuštěná v knize a jejich obsah a naplnění je v rukou samotných snoubenců, respektive vedoucího kurzu.

Příručku **Kurz Příprava na manželství**²⁶ ke kurzu přípravy na manželství vytvořili manželé Leeovi z Velké Británie, kteří se zabývají manželským poradenstvím. Dnes 48stránková brožurka vznikla ve svém prvním vydání na začátku milénia a dočkala se několika vydání (i v ČR). My jsme pracovali s poslední českou verzí z roku 2015 (přeložené podle anglické z roku 2011).

Příručka je určena do kurzu přípravy na manželství, podle textu v kombinaci s DVD nebo k setkávání ve společenství s promluvami. Informace ke kurzu (účast/vedení) jsou na webových stránkách.

Brožurka je ve své stati rozdělena v pět kapitol, přičemž se v každé probírá jedna oblast vztahů. V každé kapitole jsou v bodech představována fakta, případně rady, které se týkají tématu. Fungují jako poznámky z osnovy přednášky, která ke knize patří. Kromě těchto informací jsou v kapitolách vložena cvičení, která nabádají připravované k vzájemnému tematickému dialogu, případně před tímto dialogem ještě vedou jednotlivce k zamýšlení se nad prvky probíraného tématu. V závěru každé kapitoly jsou cvičení, která si mají

24 V tomto případě témata ze seznamu (v příloze), čísla 46-48.

25 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 26-30.

26 *Kurz Příprava na manželství*. Praha: KMS, s.r.o., 2015.

připravování spolu udělat až doma.

Témata, kterými se kniha zabývá, jsou téměř všechna uvedená v našem seznamu na konci kapitoly. Výjimky tvoří témata o výběru povolání, smíšených sňatcích, vztahu k Písmu, rodinném apoštolátu, předmanželské sexualitě, regulaci počtu dětí; a témata z okruhů zaměřených na teorii manželství²⁷, filosofii²⁸ a výchovu dětí²⁹. Každopádně všechna témata jsou jaksí rozpuštěná v knize a jejich obsah a naplnění je v rukou samotných snoubenců, respektive vedoucího kurzu.

27 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 21-23.

28 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 26-30.

29 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 46-48.

2.2 Popularizační monografie

Jedná se o knihy v zásadě určené široké veřejnosti a podle toho také psané – aby zaujaly a přitáhly si svého čtenáře a kupce. To ovšem nic nemění na tom, že se z našeho hlediska zabývají významnými tématy. Podíváme se teď postupně na všechny knihy z našeho dříve představeného seznamu.

Autor knihy **Kdyby jen muž věděl, co žena prožívá**³⁰ je Američan. Byl rodinný poradce a autorem více knih o rodinných vztazích z křesťanské perspektivy. Americký originál knihy vydal už v roce 1979 a revidoval v roce 1982. Kniha je příjemně dlouhá, při formátu A5 celých 140 stran.

Podle autora je kniha určená především mužům a manželům; my můžeme jen souhlasit. Klade si za cíl seznámit muže s prožíváním, potřebami a tužbami jejich partnerek ve dvanácti kapitolách. Na začátku každé kapitoly můžeme vidět biblický citát a na konci zase otázky k osobnímu zamyšlení. Je psaná prakticky, poučky rovnou k použití. Autor uvádí hodně příkladů ze zkušenosti svých a svých klientů. Na příkladech vysvětluje, jaké jsou věci ve vztahu špatné a které dobré. V textu se několikrát vyskytují seznamy, které s instrukcemi chtějí zavést čtenáře k sebereflexi a zamyšlení – aby poznal nedostatky a cesty ke zlepšení svých vztahů. Čtenář je také podněcován k rozvíření diskuze se svou partnerkou, kladení otázek a tak k aktivnímu budování vztahu.

Knihu můžeme každopádně doporučit ženatým mužům, ale inspiraci najdou i nezadaní. Pro ženy kniha moc není, ale na druhou stranu mohou v ní najít podnět k tomu, aby své potřeby a touhy svému muži čitelně vyjadřovaly a napomohly tak budování společného vztahu.

Kniha se zabývá tématy z okruhů komunikace³¹, poznávání se³² a kromě toho tématy: vlastní očekávání (nároky na druhého při vybírání partnera), společným trávením času a tématem co je to láska.

Autoři knihy **Láska a boj**³³ jsou manželé. John není pastorem, zato je

30 SMALLEY, Gary. *Kdyby jen muž věděl, co žena prožívá*. Praha: Návrat domů, 2009.

31 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 1-3.

32 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 11-20.

33 ELDREDGE, John a Stasi ELDREDGE. *Láska a boj*. Praha: Portál, 2011.

terapeutem a autorem početné duchovní literatury, kde používá obrazy moderní kultury, aby pomohl odhalit vnitřní touhy svých čtenářů po Bohu. Tuto knihu napsal v roce 2009 ve spolupráci se svou manželkou. Dříve sám napsal knihu o mužském srdci (*Pozor srdce muže!*) a se svou ženou i o srdci ženském (*Úchvatná!*). Kniha je poměrně tlustá - 248 stran formátu A5.

Kniha je v zásadě připravená pro mladé manželské páry, případně snoubence, které chce uvést do problematiky vývoje vztahu. Autoři se snaží upozornit na běžné manželské problémy, k čemuž používají osobních zkušeností a příběhů. Popisují vlastní situace ze života, a to tak, že postupně uvádějí pohled a vnímání jedné strany (muže), i druhé (ženy).

Hodnotíme velmi přínosně možnost číst pohled na téže události z dvou rozdílných (mužský/ženský) pohledů. Tak si mohou čtenáři dobře uvědomit subjektivnost vlastního vnímání při prožívání totožné události s druhou osobou. Mimo sdílení osobních zkušeností se čtenáři se v celé knize pravidelně střídají texty autora a autorky, ale nejsou výrazně oddělené. Knihu můžeme zcela jistě doporučit.

Autoři se v knize zabývají tématy z okruhů komunikace a konfliktů³⁴, poznávání se³⁵, volného času³⁶, sexuality³⁷ a dále tématy: vlastní očekávání (nároky na druhého při vybírání partnera), o významu a smyslu manželství, zaměstnání, zapojování se ve společnosti a tématu duchovního života.

Autor textů z knihy **Láska a manželství**³⁸ byl belgickým katolickým knězem. Za některé své názory byl kritizován, následkem čehož požádal o laicizaci, ke které došlo v roce 1967. Poté se oženil. Knihu odpřednášel roku 1966. Kniha má příjemných 157 stran.

Kniha je složena z přepisů promluv „k bratrstvům v Lyoně“. Autor připouští, že si někteří čtenáři/posluchači jeho názory špatně vysvětlují, a jak uvádí překladatel do češtiny, Vlastimil Bartoš senior: „*Nejedná se o teologickou*

34 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 1-6.

35 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 12-20.

36 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 31-32.

37 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 42-43.

38 EVELY, Louis. *Láska a manželství*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 2000.

*knihu, ale o několik přednášek, které měly otrást posluchači.*³⁹ Že se jedná o přepis přednášky je zcela charakterizující – ideje a názory jsou autorem předkládány tak, aby je stíhali vnímat a chápat posluchači bez možnosti vracet se k již jednou vyřčenému. Četba je tak jednoduchá a rychlá, autor nepředkládá žádné komplikovanější záležitosti.

Knihu můžeme doporučit, ačkoliv nás pro svůj monologický a řečnický charakter příliš neoslovila.

Rozptyl témat, kterými se autor v knize zabývá, je široký a špatně se dá shrnout do několika okruhů – každý naplňuje jen z menší části. Jeho témata jsou: účinné vyjadřování se i efektivní naslouchání, vlastní očekávání (nároky na druhého při vybírání partnera), význam a smysl manželství, trávení volného času, zapojování se ve farnosti, rodinný apoštolát, duchovní život; a dále výběr z okruhů poznávání se⁴⁰, sexuality⁴¹ a výchovy dětí⁴².

Autor publikace **Láska a úcta**⁴³, Američan, vystudoval obor mezilidská komunikace a poté i teologii. Pracoval jako kazatel a vztahový poradce. Kniha vznikla na začátku tisíciletí. Je poměrně dlouhá, 240 stran.

V úvodu knihy autor deklaruje širokou škálu adresátů svého díla – zjednodušeně řečeno je kniha pro každého. V knize se však odkazuje především na manžele, dokonce v druhé části knihy zvláště v několika kapitolách na muže a v kapitolách následujících na ženy. Kniha je naplněna vykreslenými příběhy ze života různých manželských párů. Autor tak početně ilustruje své myšlenky a postupy k jejich aplikaci v běžných životech. Na konci některých kapitol jsou souhrny probíraného v několika bodech, což vnímáme jako velmi dobrou zkratku (opakování) při návratu k již přečtenému. Kniha je propojená s biblickými citáty a poselstvím, v některých kapitolách neznatelně, v jiných jsou odkazy na Písmo stěžejní. Na konci knihy jsou přílohy, které připomínají a zkráceně pomáhají obsah knihy aplikovat v životech čtenářů.

39 EVELY, Louis, *Láska a manželství*, s. 8.

40 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 13, 15, 17, 19, 20.

41 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 43-45.

42 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 46-47.

43 EGGERICH, Emerson. *Láska a úcta*. Praha: Návrat domů, 2012.

Kniha je poměrně úzce zaměřená, ale podle našeho názoru se zabývá významnými tématy a díky velmi ilustrativním příkladům ji můžeme doporučit připravovaným snoubencům, ale i manželům se vztahovými potížemi.

Brožurka se zabývá tématy z okruhů komunikace a konfliktů⁴⁴, poznávání se⁴⁵ a k tomu tématy o významu předmanželské sexuality a nesexuálního projevení lásky.

Autorem knihy **Manželství je natrvalo**⁴⁶ je katolický teolog, laik. Věnoval se přirozenému plánování rodičovství i manželské sexualitě. Autor čerpá z dvacetileté praxe otce rodiny a poradenství dalším rodinám. Kniha v originále vyšla v první polovině devadesátých let, u nás krátce po začátku nového milénia. Je poměrně krátká, 144 stran, ale společně s autorem ji nedoporučujeme číst rychle (najednou).

Kniha je psaná jako průvodce pro snoubence, kteří se připravují na vstup do manželství, nicméně předmluva uvádí užitečnost četby díla i pro duchovní a laiky zapojené do farních příprav snoubenců. Autor v knize vede snoubence tématy, aby se mohli připravit na manželství a vyvarovat se některých problémů a chyb, které ve vztazích přicházejí. V knize je používané množství odkazů na katolické dokumenty (katechismus, dokumenty II. Vatikánského koncilu) a samozřejmě odkazy a citáty z Písma svatého. Kniha je psaná po způsobu starých katechismů – tedy jednoduchá otázka následovaná vyčerpávající odpovědí. Některé otázky se zdají být až uměle vytvořené. Na konci každé kapitoly autor přidává „otázky pro vás dva“, kterými chce reflektovat obsah kapitoly. Většina z těchto otázek míří do praxe čtenářů, jiné jako by chtěly spíše ověřit pozornost po čtení kapitoly.

Kniha se zabývá základními tématy manželského života a zodpovídá otázky, které jsou pro vstup do manželství zásadní. Tak můžeme toto dílo katolickým snoubencům doporučit.

Tato brožurka se zabývá tématy z okruhu teorie manželství⁴⁷ a dále

44 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 1-6.

45 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 15, 18, 19.

46 KIPPLEY, John F. *Manželství je natrvalo*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2001.

47 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 21-24.

tématy: účinné vyjadřování, efektivní naslouchání, organizace financí a hospodaření, význam předmanželské sexuality a regulace počtu dětí.

Miláčku, netrap mě⁴⁸ je kniha francouzského autora. Katolický kněz, který se věnuje doprovázení a poradenství manželským párům. Originál vyšel pět let před českým překladem. Autor knihu vydal ve svých 79 letech. Je dosti útlá, při formátu A5 má pouze 144 stran.

Kniha je prvním svazkem edice *Entre nous* (Mezi námi), která shrnuje články autora z různých časopisů, kde dříve vyšly. Tato skutečnost se samozřejmě silně odráží v celé knize, kde se střídá hodně témat, pokaždé jen na několika stranách. Témata jsou pojata v tomto rozsahu dosti povrchně, ale autor se snaží o praktické uchopení, aby manželé, pro které je kniha především určená, měli z četby skutečný přínos – dokázali čtené aplikovat a ve svém vztahu pokročit.

I když se nám kniha zdá místy psaná dosti stručně a autor rychle přechází od jedné myšlenky k další, rádi bychom knihu doporučili právě pro její praktickou-inspirativní hodnotu.

Témata, kterými se kniha zabývá, patří do okruhů: komunikace a konflikty⁴⁹, poznávání se⁵⁰, volný čas a vztahy⁵¹, hospodaření⁵², sexualita⁵³. Kromě toho ještě obsahuje téma duchovního života.

Dnes již sedmdesátiletý psycholog a manželský poradce pocházející z Prahy napsal knihu **Muž a žena – návod k použití**⁵⁴. První vydání knihy vyšlo v roce 2004, naše třetí vydání v roce 2015. Kniha má příjemných 160 stran při velikosti A5.

Podle obalu knihy je určena „všem, kdo se zajímají o partnerskou a manželskou problematiku.“ Autor se v úvodu doznává, že kniha je složena z jeho dřívějších příspěvků (označuje je jako „poklesky“) do různých

48 SONET, Denis. *Miláčku, netrap mě*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.

49 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 1-6.

50 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 14, 15, 18, 19.

51 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 31-36.

52 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 40-41.

53 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 42-45.

54 ŠMOLKA, Petr. *Muž a žena - návod k použití*. Praha: Portál, 2015.

neodborných časopisů. Kniha přesně tomuto způsobu odpovídá. Zabývá se docela širokým spektrem témat a problémů. Autor k tématům píše krátký úvod, pak se věnuje hlavním potížím, rozdává rady a nabízí osvědčená pravidla. Občas záležitosti ilustruje konkrétními příběhy ze své praxe. Je psaná vsutku populárním, jednoduchým a chytlavým způsobem.

Knihu můžeme doporučit ke čtení a hledání pouček ke zlepšení vztahů. Každopádně rad a postupů autor uvádí mnoho na takto malém rozsahu a nezabíhá do podrobností. Pro čtenáře to znamená povrchní vhlad do problematiky, nutnost spolehnout se na autorovu erudici a zkušenosti a nakonec se rozhodnout pro nelehkou aplikaci alespoň některé z početných rad.

Témata, kterými se kniha zabývá, spadají do okruhů: komunikace a konflikty⁵⁵, poznávání se⁵⁶, volný čas a vztahy⁵⁷, hospodaření⁵⁸. Kromě toho se zabývá dále tématy: vlastní očekávání (nároky na druhého při vybírání partnera), význam a smysl manželství, předmanželská sexualita, vhodné metody k výchově dětí.

Autor knihy **Naplněný život**⁵⁹ je Francouz, terapeut z manželské poradny, vedoucí kurzů zaměřených na mezilidské vztahy, psycholog. Je psychospirituální poradce. Knihu vydal teprve nedávno, v roce 2009, tedy ve svých 63 letech. Kniha není nejkratší, 224 stran, ale její délka je ještě přijatelná.

Zdá se, že autor chce oslovit především zájemce o zkušenosti ze své terapeutické praxe. V knize seznamuje s početnými příklady a zkušenostmi ze své poradny. Kniha ovšem není psaná jako kazuistika, nýbrž na základě životních příběhů svých klientů dochází autor k obecnějším poučkám, kterými chce vzdělat své čtenáře. Zkušenostmi ze své praxe jen dobarvuje a zpřístupňuje, co chce vyložit. Čtenáři mohou být podle témat jednotlivých kapitol různorodí, od těch, kteří řeší otázky kolem výběru partnera, až po ty, kteří řeší rozvodové a porozvodové problémy. V tomto směru se autor snaží pokrýt zbytečně široké

55 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 1-6.

56 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 12-14, 16, 17, 20.

57 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 31-36.

58 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 40-41.

59 BOULVIN, Yves. *Naplněný život*. Praha: Paulínky, 2010.

pole. Nicméně je kniha čtivá, autor píše srozumitelně a snaží se vykládat svou látku v širších souvislostech.

Knihu vnímáme jako přínosnou především pro skupinu lidí, kteří řeší výběr partnera nebo jsou ve fázi chození, nicméně kniha má i přesah nad toto publikum a v této části může znamenat obohacení představ o komplexnosti společné budoucnosti.

Knihy se zabývá tématy z okruhů: komunikace a konflikty⁶⁰, poznávání se⁶¹, volný čas a vztahy⁶², sexualita⁶³ a výchova dětí⁶⁴. A dále tématy: vlastní očekávání (nároky na druhého při vybírání partnera), význam a smysl manželství, co je láska, duchovní života, rodinný apoštolát.

Partnerství⁶⁵ napsal katolický kněz, který se věnuje lidem na okraji společnosti, především pak mládeži. Působí v Paříži. Kromě toho poměrně hojně publikuje. Tuto knihu vydal ve svých 77 letech. Kniha je malá (A6) i krátká – jen 88 stran.

Knihy je psaná pro mladé lidi, řekli bychom až adolescenty, ale inspiraci v ní najdou i starší. Je rozdělená do pěti kapitol a dále rozčleněná do mnoha podkapitol, které jsou často dlouhé jen na dvojstranu. Tím se kniha stává čitelnější, přitažlivější pro mladé, netrpělivé čtenáře. Navíc je poseta údernými citáty, které dotváří atmosféru moudrosti, ale také pomáhají osvětlit probírané podtéma nebo inspirují k činům.

Knihu bychom doporučili mladším čtenářům, kteří ve vztazích (obecně všech mezilidských) mají méně zkušeností a postupnou četbou se mohou poučit.

Témata, kterými se kniha zabývá jsou: efektivní způsoby naslouchání, odpuštění, smíšené sňatky, poznání původních rodin, teologický základ manželství, význam a smysl manželství, smysl období známosti, co je to věrnost, rodinný apoštolát, význam předmanželské a manželské sexuality.

60 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 1-6.

61 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 10-20.

62 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 31-33, 35-36.

63 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 42, 43, 45.

64 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 46, 48.

65 GILBERT, Guy. *Partnerství*. Praha: Portál, 2013.

Autor **Pěti jazyků lásky**⁶⁶ původně vystudoval antropologii, od sedmdesátých let působí jako pastor v Severní Karolíně (USA), kde se věnuje především péči o rodiny a vztahům. V devadesátých letech se proslavil nápadem charakterizovat vzájemné vyjadřování lásky v pěti skupinách. Množství knih, které na toto téma vydal, je nemalé, nicméně vydal i další knihy zabývající se vztahy a to především manželstvím. Základní kniha *Pět jazyků lásky* není dlouhá, má 137 stran, ale co se týče tématu, mohla by být i podstatně kratší.

Knihy je psaná pro široké masy lidí. Každý se může inspirovat autorovou typologií projevování a vnímání lásky, respektive různých projevů lásky: *slova ujištění, pozornost, dary, skutky služby a fyzický kontakt*. Kromě úvodní charakteristiky každého ze způsobů projevování lásky se v knize setkáme se spoustou příběhů a ukázek, jak ten který jazyk je projevován, přijímán, nevnímán a případně nepochopen. Celá kniha vede čtenáře k tomu, aby se tyto projevy (jazyky) naučil rozpoznávat. Nejprve pro sebe, který z projevů vnímá obzvlášť, případně kterým svou lásku projevuje druhým, ale dále také jaké jazyky používají druzí k němu, případně na jaké reagují pozitivněji než na jiné.

Knihy je čtivá, názorná a velmi jednoduše stravitelná. Můžeme ji doporučit všem lidem k zamyšlení a konečně i k praktikování. Zabývá se pouze tématem nesexuálního projevování lásky.

Spoluautora, Garyho Chapmana, jsme představili výše. Při spisování knihy **Pět jazyků omluvy**⁶⁷ se přidala také spoluautorka Jenifer Thomas. Ta je profesně psycholožkou. Věnuje se podobně jako Chapman psychologickému a vztahovému poradenství. Pomáhá jednotlivcům i párům v oblastech komunikace, traumat a duchovna.

Knihu autoři společně vydali patnáct let po Chapmanově knize *Pět jazyků lásky*. Jak název naznačuje, inspiruje se strukturou typologie, která hovoří o různé citlivosti na různé projevy lásky, ale pokračuje dále a začíná pracovat se záležitostmi, které se pravidelně objevují v každém vztahu a které se musí nějakým způsobem opravovat, nejlépe tedy také omluvou viníka. Knihy má 168

66 CHAPMAN, Gary D. *Pět jazyků lásky*. Praha: Návrat domů, 2009.

67 CHAPMAN, Gary D. a Jennifer THOMAS. *Pět jazyků omluvy*. Praha: Návrat domů, 2007.

stran, což není moc, nicméně celé téma by se dalo stejně srozumitelně vyjádřit i v kratším rozsahu.

Kniha je napsaná pro širokou veřejnost. Je psaná jednoduchým a srozumitelným jazykem. Autoři používají hodně příkladů a ukázek, kde srozumitelně představují celé téma a svou typologii v živých obrazech.

Kromě samotného barvitého představení různých omluvných typů (*vyjádření lítosti, přijetí zodpovědnosti, náprava škody, upřímné pokání, prosba o odpuštění*) se v druhé polovině knihy můžeme setkávat s aplikací omluvy v různých prostředích nebo případech. Tak se celá typologie stává srozumitelnější a lépe uchopitelnou v praxi i pro nejjednodušší čtenáře. Autoři také v kapitole připomněli důležitost umět odpouštět a naučit děti umění omluvy.

Knihu můžeme doporučit čtenářům v podstatě všech věkových kategorií, kteří mají zájem pracovat na sobě a vztazích k druhým. Téma, kterým se kniha zabývá, je pouze odpuštění.

Katolický kněz z Prahy sepsal knihu **Příprava na manželství**⁶⁸, který se od sametové revoluce věnuje pastoračním tématům v rámci města Prahy, před revolucí působil v pohraničí. Kniha je dosti krátká, 70 stran. Je k mání pouze v několika knihovnách, ale její obsah je dostupný na internetu.

Kniha je vlastně soupisem přednášek, které autor měl právě na kurzu pro snoubence. Nejlépe se tedy čte najednou, kapitola od začátku do konce. Kapitoly jsou celkem jednoduché, aby jim porozuměl i posluchač, tedy bez možnosti návratu v textu nebo vizuálních pomůcek. Dotýká se více témat, a zůstává tak na dosti bazální úrovni. Nicméně jako základní nebo úvodní kniha je podle nás dostatečná.

Kniha se věnuje tématům z okruhů: komunikace a konflikty⁶⁹, poznávání se⁷⁰, teorie manželství⁷¹, vztahy⁷², sexualita⁷³. A k tomu se zabývá tématy: vlastní

68 OPATRNY, Aleš. Příprava na manželství. Praha: Pastorační středisko při Arcib. pražském, 1997.

69 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 1-6.

70 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 12-14, 17.

71 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 22-24.

72 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 33-34.

73 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 42, 44, 45.

očekávání (nároky na druhého při vybírání partnera), co je to láska, duchovní život.

Autorka knihy **Síla manželčiny modlitby**⁷⁴ je Američanka, prožila náročné dětství a dopustila se mnoha chyb, ale pak došla k obrácení a stala se křesťankou, objevila možnosti modlitby. Knihu napsala ve svých pětapadesáti letech na základě vlastních životních zkušeností s modlitbou a manželstvím. Kniha má příjemných 200 stran.

Autorka adresuje svou knihu manželkám, je psaná jazykem a z pohledu ženy ženám. Na druhou stranu všechno vztahuje právě k manželům těchto žen. Začíná od toho nejdůležitějšího – modlitby a místa manželek (žen) v životě muže. Pak prochází jednotlivými oblastmi (tématy) v nedlouhých kapitolách. Na několika stranách představuje svůj, tedy ženský, pohled na vybrané mužské téma. Pak přidává návrh modlitby a biblické citáty, které se záležitosti týkají.

Autorka se dotýká poměrně mnoha témat na malém prostoru. Nicméně soustředí se na ty nejpodstatnější aspekty. Knihu tak můžeme doporučit jak z pohledu celkového zpracování, které je velmi čtivé a prakticky zaměřené, tak z představení, dle našeho soudu, velmi zdravého postoje k modlitbě a její pozici v životě.

Kniha se zabývá tématy: funkční řešení konfliktů, očekávané krize, sebezpřijetí a sebepoznání, hospodaření, význam manželské sexuality, význam vzájemného naplňování potřeb, duchovní život a tematickým okruhem volný čas a vztahy⁷⁵.

Slavný autor početných publikací, také knihy **Svätost manželství**⁷⁶, je německým benediktýnským řádovým bratrem. Je známým a oblíbeným duchovním průvodcem, který píše mnoho knih na různá duchovní témata. Kniha patří do série jeho knížek o svátostech, kterých autor napsal celkem sedm. Je malého formátu (A6) a je dosti krátká, 64 stran.

Kniha je určena široké veřejnosti, obzvláště ji však ocení účastníci obřadu

74 OMARTIAN, Stormie. *Síla manželčiny modlitby*. Praha: Paulínky, 2010.

75 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 33-36.

76 GRÜN, Anselm. *Svätost manželství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.

udělování této svátosti, třeba právě snoubenci při bezprostřední přípravě, kde se podle církevního dokumentu (Směrnice ČBK pro přípravu na sv. manželství v ČR) mají seznámit také se samotným obřadem.

Kniha obstarává základní vhled do svátosti manželství. V první části stručně vysvětluje základní pojmy a principy jak svátosti obecně, tak konkrétně svátosti manželství. V druhé seznamuje čtenáře se samotným obřadem. Ve třetí hovoří o vybraných základních principech, na kterých se dá postavit dobré manželství. Takto se snaží varovat před základními chybami v manželském vztahu. Autor hodně pracuje se symboly a biblickými odkazy, které cituje a pak vysvětluje, jaké je jejich místo v kontextu a jaký mají význam.

Kniha je velmi užitečným pomocníkem pro snoubence krátce před svatbou, protože je dobře seznámí s významem obřadu udílení svátosti manželství a jeho smyslem.

Témata, kterými se kniha zabývá, jsou z okruhu poznávání se⁷⁷ a teorie manželství⁷⁸, k tomu mimo okruhy knize přísluší téma o významu manželské sexuality.

Autor **Výzvy k čistotě**⁷⁹ je pastor z USA, manželský poradce, spisovatel, který se věnuje konfliktům, manželství, rodičovství a sexualitě. Knihu vydal (v originále) roku 1998, tedy ve svých zralých 58 letech. Kniha má přijatelných 167 stran.

Kniha je rozdělena do tří částí. V první se autor věnuje tématům předmanželským, v druhé manželství a třetí je o komplikacích v manželství s přesahem k rozvodům a dalšímu sňatku. Každá část má své kapitoly, které začínají biblickým citátem. V závěru knihy je navíc reakce jedné čtenářky na autorovu knihu, ale především „skripta“. Autor tak po samotných kapitolách ještě dává možnost čtenářům k prohloubené reflexi. V této části je pro každou kapitolu několik otázek a námětů, které má čtenář uvážit a promýšlet. Posílá ho jak zpátky k textu svých kapitol, tak do Písma svatého nebo k vlastním osobitým

77 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 10-14.

78 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 21-24.

79 ARNOLD, Johann Christoph. *Výzva k čistotě*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001.

úvahám.

Kniha je psaná nepříliš chytlavým způsobem. Autor se neustále snaží odkazovat na Boha, ukazuje na něj, ale celé to vyznívá jako nějaký způsob propagandy, místo aby se věnoval skutečně praktickému uchopení témat manželské a vztahové problematiky. Například se odvolává na Ducha, který jediný může přinášet jednotu, ale v kontrastu k části knihy „skripta“, nevyslovuje nutnost práce na sobě a vztahu. V porovnání s ostatní doporučenou literaturou bychom tuto knihu raději snoubencům nedoporučili, i když pojednává o významném tématu a to podle našeho přesvědčení (mimo uvedené výhrady) pravdivě.

Kniha se zabývá tématy: přijetí a poznání sebe sama, morální a teologický základ manželství, duchovní život, vztah k rodičům a přátelům, vedení domácnosti, význam předmanželské a manželské sexuality.

Autory knihy **Výzva lásky**⁸⁰ jsou Američané, bratři Kendrickovi. Stephen je filmový producent a starší pomocný pastor baptistické církve v Georgii. Alex je také producentem, režisérem a konečně také pomocným pastorem v církvi stejné jako jeho bratr. Společně s bratrem napsal a posléze natočil několik filmů se silným křesťanským poselstvím. Kniha *Výzva lásky* se nejmenovaně v jednom jejich filmu objevuje jako základní předmět. Kniha i film v originálech vyšly ve stejném roce. Délka knihy je 192 stran.

Kniha je určena vyloženě pro manželské páry a to spíše pro páry, které mají ve vztahu nějaké problémy. Určená je pro jednoho z páru, toho vede jako původce proměny vztahu. Kniha je pro řečený účel rozdělena do 40 kapitol, kdy má čtenář každý den číst právě jednu. Každá kapitola (den) je uvedena citátem, pak následuje přibližně třístránková stať, úkol na den a ještě jeden citát. Citáty jsou výlučně biblické a podobně tak se stať jednotlivých kapitol také silně propojují s biblickým poselstvím a odkazy do Písma. Zadávané úkoly jsou doplněné o reflexi a otázkami k jejich plnění. Díky krátkosti a údernosti svých stať je kniha čtivá, dobře uchopitelná a díky úkolům i zcela na praxi zaměřená.

80 KENDRICK, Stephen a KENDRICK, Alex. *Výzva lásky*. Praha: Návrat domů, 2011.

Knihu vnímáme pozitivně jak pro pomoc s provedením oprav vztahu, tak stejně pozitivně jako průvodce vybranými tématy pro lidi, kteří se na manželství teprve připravují. Pro ty bude místy velmi obtížné nebo nemožné plnit zadávané úkoly, ale samotné poučení ze statí je dostatečně přínosné pro posunutí vztahu, především pokud partneři budou hledat poučení společně.

Kniha se zabývá tématy: význam vzájemného naplňování potřeb, potřeba neustálého poznávání druhého, co je to láska, vztahy k rodičům a přátelům, duchovní život, význam manželské sexuality a dále tématy z okruhu komunikace a konfliktů⁸¹.

Katolický kněz a doktor psychologie, sepsal knihu **Zasnoubení – čas milosti**⁸². Autor sám se zabývá teologií těla podle Jana Pavla II. a etikou zaměřenou na manželství. Teologii studoval také v Římě. Je expertem v oblasti psychologie. Kniha, kterou uspořádal, má ve formátu A5 pouhých 88 stran.

Kniha je určena pro snoubence nebo lidi, kteří se právě chystají zasnoubit. Celá kniha je rozdělená do tří částí, kdy se první zabývá teorií zasnoubení, druhá obřadem zasnub a ve třetí jsou osobní svědectví. Celá kniha je psaná v poměrně krátkých odstavcích, které podněcují k četbě jedním dechem. Kniha je protnuta citáty biblickými, ale také citáty z katechismu. Celkově je čtivá a čtenáře inspiruje pro nový přístup k zasnubám a trávení času před svatbou. Ačkoliv uvádí docela konkrétní příklady, například jak požádat o ruku, chce tak ukázat cestu nových nápadů a vede k dalšímu přemýšlení. Je zaměřená na vlastní čas období zasnoubení. V poslední části obsahuje soubor svědectví, které o svých vztazích vydali mladí.

Kniha je díky své délce a představování nových přístupů přínosná a vnímáme ji jako dobré počtení pro mladé snoubence a vážné známosti.

Kniha se zabývá tématy: vlastní očekávání (nároky na druhého při vybírání partnera), přátelé a jejich místo, duchovní život, význam manželské a předmanželské sexuality, a dále tématy z okruhu teorie manželství⁸³.

81 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 1-6.

82 SKOČOVSKÝ, Karel, ed. *Zasnoubení - čas milosti*. Praha: Paulínky, 2011.

83 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 23-25.

Kniha **Žena a muž v rodině**⁸⁴ je společným dílem tří lidí. Základním kamenem a tazatelem je bohemistka Loucká. Ta se táže na různá témata spojená s rodinou, sexualitou a komunikací mezi mužem a ženou. Dotazovaní jsou doktor medicíny, Vladislav Chvála, který působí jako sexuolog a rodinný terapeut; a doktorka psychologie, působící jako klinická psycholožka a psychoterapeutka vyučující také rodinnou terapii. Kniha vyšla v roce 2014 a její délka je ještě přijatelných 233 stran.

Kniha je určena pro lidi se zájmem o vztahovou problematiku, především z psychologického pohledu. Neobsahuje žádné složité odborné pojmy, ale můžeme v ní vnímat odbornost a erudici dotazovaných dosti silně. Celá kniha je psaná v podstatě tak, jak byla vytvářena, tedy jako rozhovor. Nad odstavci se vznáší otázka, kterou Loucká pokládá a následují odpovědi tázaných podle toho, jak se zapojovali. Kniha je tímto specifická a jednotlivá témata jsou rozprostřena do širších okruhů, kde se špatně dohledávají. Nicméně pro příjemné počtení a nalezení poučení ze čtení zvolená forma stačí. I přesto knihu můžeme doporučit spíše k odpočívání s poučením, než k nějakému hlubšímu/širšímu poznání.

Kniha se zabývá tématy: účinné vyjadřování a efektivní naslouchání, očekávané krize, vlastní očekávání (nároky na druhého při vybírání partnera), duchovní život, rodinný apoštolát, vedení domácnosti. A dále témata z okruhů: poznávání se⁸⁵, volný čas a vztahy⁸⁶, sexualita⁸⁷, výchova dětí⁸⁸.

84 LOUCKÁ P., TRAPKOVÁ L. a CHVÁLA V.. *Žena a muž v rodině*. Praha: Vyšehrad, 2014.

85 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 10-14.

86 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 31, 33.

87 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 42-43.

88 V tomto případě témata ze seznamu, čísla 46-48.

2.3 Shrnutí významných témat

V každé přečtené doporučené knize jsme vyhledávali témata, jakými se knihy zabývají. Mezi nalezenými jsme hledali podobnosti, abychom mohli udělat ucelený přehled – seznam témat ve všech knihách. Tato část práce byla poměrně náročná, protože knihy se dotýkaly jednotlivých témat v různé hloubce i šířce. Někdy nazíraly na stejné téma z různých úhlů. Některá podtémata jsou na pomezí dvou nebo i tří témat. Při vytváření seznamu jsme se orientovali především podle obsahu knih – jak pojednávají o jednotlivých tématech.

Druhým náročným krokem bylo vřazení témat vzpomínaných v církevních dokumentech, které jsme nechtěli opomenout. Jenomže v těchto dokumentech (z první části naší práce) jsou témata i široká, abstraktní a filosofická⁸⁹.

Celkem jsme nasbírali a vyhodnotili 48 témat. Čtenář najde kompletní číslovaný seznam jako první přílohu na konci práce, jak jsme již psali. Tato témata se dají shrnout do deseti tematických okruhů (v závorce čísla témat podle seznamu):

- komunikace a konflikty (1-6)
- povolání a výběr partnera (7-9)
- poznávání se (10-20)
- teorie manželství (21-25)
- filosofie (26-30)
- volný čas a vztahy (31-36)
- duchovní život (37-39)
- hospodaření (40-41)
- sexualita (42-45)
- výchova dětí (46-48)

89 V tomto případě máme na mysli témata ze seznamu, čísla 26-30.

3 Dotazníkové šetření

Cílem této části práce je zjistit, která témata z našeho seznamu témat vnímají manželé jako významná.

Klademe si **výzkumné otázky**: Která témata v přípravě na manželství jsou významnější? Vnímají muži a ženy stejná témata jako stejně významná?

Na základě studia metodické literatury⁹⁰ jsme zvolili jako nejvhodnější kvantitativní **metodu** dotazníkového šetření při kladení škálových otázek⁹¹ postavených na seznamu témat, který jsme vytvořili v předchozí části naší práce.

Hypotézy jsme stavěli⁹² na obecné zkušenosti a jednoduché predikci vycházející z logické úvahy nad možnostmi odpovědí na naše výzkumné otázky.

H1: Existují témata, která jsou hodnocena jako významně více významná než ostatní témata z výběru.

H2: Existují témata, která jsou hodnocena jako významně méně významná než jiná témata z výběru.

H3: Ženy hodnotí některá témata jako výrazně více významná než je hodnotí muži.

Při hledání skupiny **respondentů** jsme zvažovali možnosti výběru různými postupy⁹³, nakonec jsme zvolili nejprve podle naší dostupnosti skupinu vhodné charakteristiky, ze které její členové vyplňovali dotazník na základě své dobrovolnosti. Vybranou skupinou bylo občanské sdružení „YMCA Setkání“, které jsme oslovili emailem. Toto sdružení se zabývá životem v rodině, pořádá programy pro celé rodiny i manželská setkání zaměřená na obnovu a upevnění vztahů.

Pro naše účely považujeme tuto skupinu jako vhodnou především proto, že její členové (a členky samozřejmě) o vztazích přemýšlí a pracují na nich. S tímto předpokladem pak mohou lépe porozumět kladeným otázkám i tématům a následně kvalifikovaněji a zároveň z každodenně žité praxe manželství odpovídat na otázky spojené s významem témat v přípravě na manželství. Každopádně je nutné zmínit, že názory našich respondentů není možné zcela zobecňovat – platí pro naši skupinu

90 Kompletní seznam je uveden v seznamu použité literatury na konci naší práce.

91 Především: GAVORA Petr, Úvod do pedagogického výzkumu, kapitola 12.

92 Především: CHRÁSKA Miroslav, Metody pedagogického výzkumu, s. 17-19.

93 Především: REICHEL Jiří, Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Kapitola 4.

respondentů.

Dotazníky účastníci vyplňovali na internetu přes služby *Google Docs*. Tento dotazník byl volně přístupný (nebyl např. chráněn heslem), ale odkaz na něj byl šířen uzavřenou konferencí mezi jejími členy a jejich nejbližšími.

V dotazníku jsme se především ptali na názor o významnosti jednotlivých témat, jak jsme je určili v předchozí části naší práce. V prologu dotazníku jsme vzpomněli, že všechna témata mají svůj význam, a respondenty jsme požádali, aby si udělali přehled o dotazovaných tématech, aby mohli hodnotit témata vzhledem k ostatním dotazovaným tématům a využívali k tomu celou hodnotící škálu.

Respondenti vyplňovali odpovědi na škále 1-8 podle toho, jaký význam vůči ostatním dotazovaným tématům právě hodnocenému tématu přisuzují. Upřednostnili jsme párový počet stupňů, aby se respondenti museli přiklonit na stranu větší nebo menší významnosti a nemohli zadávat významnost tématu „střední“. Témata jsme namíchali do skupinek po deseti (devíti) a na každé stránce dotazníku jsme je uvedli společným zadáním s odkazem na celkový přehled témat.

Kromě zmíněných škálových otázek byli respondenti v úvodu dotazníku tázáni na základní specifikaci své osoby. Ptali jsme se na pohlaví, věk, délku manželství, účast na kurzu přípravy na manželství a na setkávání s jinými manželskými páry. V naší práci nakonec budeme vyhodnocovat (především) názory kompletní skupiny respondentů (všech najednou) a navíc budeme sledovat rozdíly mezi odpověďmi mužů a žen. Sesbírané odpovědi samozřejmě skýtají možnosti porovnávání dalších skupin mezi sebou, ale tím bychom překročili vhodnou šíři práce. Tento potenciál našich dat tedy necháváme k dalšímu, pozdějšímu šetření.

Dotazník neobsahoval filtrační otázky, jelikož považujeme již za dostatečnou filtrační funkci výběru respondentů přes uzavřenou skupinu. Jako sekundárně filtrační otázka mohla sloužit otázka o délce manželství, kterou ovšem podle očekávání zodpověděli všichni v kladných nenulových číslech.

3.1 Vyhodnocování dotazníků

Dotazník zodpovědělo 59 mužů a 101 žen, tedy celkem se nám sešly odpovědi od 160 respondentů.

Další otázka byla věk. Ten respondenti uváděli s přesností na roky a my jej pak rozdělili do sedmi kategorií po desetiletích. Internetová forma dotazníků neodradila starší respondenty (a to ani nad 60 let).

Třetí otázka byla po délce manželství. Respondenti uváděli s přesností na půl roku. My jsme pak rozdělili do osmi kategorií po pěti letech. Mezi respondenty se našla tři čerstvá manželství, 28% jich bylo mladších než pět let, jinak bylo zastoupení různorodé (více v první tabulce).

71,3% respondentů se účastnilo přípravy/kurzu v rámci přípravy na manželství.

63,1% respondentů se účastní setkávání s jinými manželskými páry za účelem vzájemné podpory či výměny zkušeností.

			věk			délka manželství		
			respondentů			respondentů		
všichni	100,0%	160	20-29	21,9%	35	0-5	27,5%	44
příprava/kurz	respondentů		30-39	23,8%	38	6-10	13,8%	22
ano	71,3%	114	40-49	30,6%	49	11-15	8,1%	13
ne	28,8%	46	50-59	18,8%	30	16-20	16,3%	26
setkávání	respondentů		60-69	5,0%	8	21-25	13,1%	21
ano	63,1%	101	pohlaví	respondentů		26-30	10,6%	17
ne	36,9%	59	muž	36,9%	59	31-35	5,6%	9
			žena	63,1%	101	36-40	5,0%	8

Tabulka 1: Přehled respondentů a jejich rozdělení do kategorií.

3.2 Všichni respondenti

Při komplexním vyhodnocování dotazníků, tedy při hledání odpovědi na první výzkumnou otázku⁹⁴, jsme se drželi postupu doporučeného Gavorou⁹⁵.

Nejprve jsme vytvořili tabulku 2. Kolik % respondentů vyjádřilo jakou hodnotu každé jednotlivé otázky. Z této tabulky můžeme vyčíst zastoupení odpovědí pro každou otázku v % respondentů.

Přestože jsme z dotazníku získali intervalová⁹⁶ data, uvážili jsme jako vhodné umístit do tabulky také řádek pro výpočet mediánu pro každé hodnocené téma, jak ostatně radí Gavora⁹⁷. Medián nám určuje střední hodnotu výpovědí o každém tématu a zároveň je necitlivý k extrémním hodnotám⁹⁸ i dvojitým vrcholům.

Pak jsme vytvořili tabulku 3, kde jsme podle Gavory⁹⁹ uchopili škálu jako kontinuum. Nejprve jsme zjistili, kolik respondentů volilo jednotlivé odpovědi u každé otázky. Každá poloha na škále dostala svou číselnou hodnotu (koeficient), a to od 1 (nejvíce významné) po 8 (nejméně významné) – ostatně tak, jak to hodnotili sami respondenti v dotazníku. Jednotlivé frekvence voleb jsme potom těmito koeficienty vynásobili (tyto násobky jsou uvedeny v tabulce 2). Všechny tyto násobky jsme následně sečetli a pro získání průměru jsme tento součet dělili počtem respondentů (tj. 160). Pro každé téma nám tak vyšla průměrná známka jeho významnosti.

Podle naší hodnotící stupnice průměrné známky blíží se 1,0 znamenají největší význam tématu, blíží se 8,0 znamenají malý význam tématu a průměrné známky 4,5 znamenají střední význam tématu.

V tomto směru ovšem musíme upozornit na jakési zkreslení, které se objevuje, jelikož průměrné hodnocení témat nikdy nejde nad 5,0 a medián je jen v jednom případě 5, v ostatních nižší. Patrně tady působí vnímání respondentů,

94 Která témata v přípravě na manželství jsou významnější?

95 GAVORA Petr, Úvod do pedagogického výzkumu, kapitola 12.6.

96 Podle CHRÁSKA Miroslav, Metody pedagogického výzkumu, s. 36.

97 GAVORA Petr, Úvod do pedagogického výzkumu, kapitola 12.6.

98 CHRÁSKA Miroslav, Metody pedagogického výzkumu, s. 49.

99 GAVORA Petr, Úvod do pedagogického výzkumu, kapitola 12.6.

kdy patrně nehodnotili jen nabízená témata (mezi sebou), ale stále vnímali obecnou vyšší významnost nabízených témat a tak všechna témata hodnotili spíše v první polovině hodnotící škály.

Podle dosažených průměrů (pod 2,0) můžeme vidět jako nejvíce významná témata: *Odpouštění, Efektivní způsoby naslouchání a Funkční řešení konfliktů*. Tyto výsledky dobře korespondují s výsledky podle mediánu, kdy tato tři témata také jako jediná dosáhla mediánu 1.

Podíváme-li se na opačný konec, k méně významným tématům, vidíme (řazena od nejméně významného podle průměrného hodnocení): *Právní základ manželství, Teologický základ manželství, Základy vývojové psychologie, Povolání*¹⁰⁰, *Zapojování se ve společnosti (farnosti,...)*. Poohlédneme-li se při vyhodnocování ještě na hodnotu mediánu, získala tato témata hodnotu 4, s výjimkou tématu *Právní základ manželství*, které dopadlo nejhůř s hodnotou mediánu 5. Kromě zmíněných měla medián 4 ještě dvě témata: *Rodinný apoštolát, Základy psychologie osobnosti*. Můžeme je tedy (i podle jejich nízkých průměrů) zařadit mezi méně významná témata.

Témata z našeho výběru, podle průměrné známky významu, jak jsme ji spočítali podle odpovědí respondentů, můžeme řadit takto (od nejvýznamnějšího):

1. *Odpouštění, Efektivní způsoby naslouchání, Funkční řešení konfliktů*.

2. *Poznání druhého*¹⁰¹, *Význam vzájemného naplňování potřeb, Rozdíly mezi muži a ženami, Poznání druhého*¹⁰², *Účinné způsoby vyjadřování se, Poznání sebe sama*¹⁰³, *Duchovní život*¹⁰⁴, *Význam manželské sexuality*.

3. *Zvládání hněvu, Co je to věrnost, Společné trávení volného času, Co je to láska, Způsoby nesexuálního projevení lásky, Přijetí sebe sama, Význam a smysl manželství, Nový vztah k rodičům, Poznání*

100 Myšleno k manželství/kněžství/zasvěcenému životu.

101 Identita, osobnost, předsudky, hranice, hierarchie hodnot,...

102 Potřeby, touhy, životní cíle,...

103 Identita, osobnost, předsudky, hranice, hierarchie hodnot,...

104 Víra, modlitba,...

druhého¹⁰⁵, Regulace počtu dětí, Vlastní očekávání a nároky na druhého (při vybírání partnera), Co je to sebedarování, Potřeba neustálého (znovu) poznávání druhého.

4. Poznání původních rodin (a jejich návyků), Organizace financí, Způsoby hospodaření, Poznání vzájemných kulturních rozdílů, Způsoby poznávání partnera, Očekávané krize¹⁰⁶, Vhodné metody k výchově dětí, Morální základ manželství, Význam období známosti, Co je to svoboda, Předmanželská sexualita, Co je to jednota, Zaměstnání a kariéra, Vztah k Písmu svatému, Vedení domácnosti, Přátelé a jejich místo, Problematiky smíšených sňatků¹⁰⁷, Oddělené trávení volného času.

5. Rodinný apoštolát, Základy psychologie osobnosti, Zapojování se ve společnosti (farnosti,...), Povolání¹⁰⁸, Základy vývojové psychologie, Teologický základ manželství, Právní základ manželství.

Z pohledu na tabulku 2 můžeme vidět tři témata, která vyčnívají svým mediánem na hodnotě 1, a také sedm témat, která ukazují na méně významnou stránku škály a nabývají hodnot 4 nebo 5. Na tomto základě zodpovídáme tímto hypotézy H1 i H2 pozitivně. Existují témata, která jsou hodnocena jako výrazně více i výrazně méně významná než jiná témata z výběru. Podle třetí tabulky můžeme spočítat, že rozdíl mezi hodnotou průměrné známky u nejvíce významného a nejméně významného tématu je 3,12 její hodnoty, což je již značný rozdíl.

105 Vztahy k rodině, přátelům, práci,...

106 Např. nemoc, nezaměstnanost, odchod dětí,...

107 Např. rozdílná víra, vzdělání.

108 Myšleno k manželství/kněžství/zasvěcenému životu.

3.3 Hodnocení podle pohlaví

Pro potřeby porovnání případných rozdílů v hodnocení témat mezi pohlavími jsme vytvořili tabulku 4. V ní můžeme vidět medián spočítaný pro každé téma i pohlaví, stejně tak můžeme sledovat průměrnou známku významu pro každé téma a pohlaví a konečně i modus pro každé téma a pohlaví. V další části tabulky můžeme sledovat spočítané (odečtené) rozdíly mezi výsledky jednotlivých pohlaví, jak v hodnotách medián, modus, tak průměrného významu. Vyšší odhalené rozdíly jsme barevně zvýraznili. U mediánu byly největší rozdíly v hodnotě 1, u modus 2 a u průměrné známky významu jsme zvýraznili rozdíly větší než 0,5.

Budeme-li sledovat rozdíly v průměrné známce, uvidíme, že výsledky si jsou dosti podobné. Rozdíl větší než 1,0 se vyskytuje pouze jednou a k tomu rozdíl větší než 0,5 jen čtyřikrát.

Témata: *Co je to jednota, Vlastní očekávání a nároky na druhého, Co je to sebedarování*; vnímají jako významnější ženy, průměrná známka se posunula o 0,5-1,12 a medián se posunul o 1.

V menší míře ale opět ženy vnímají jako významnější než muži témata: *Potřeba neustálého (znovu) poznávání druhého, Organizace financí (způsoby hospodaření)*; zde se průměrná známka posunula o 0,58 a 0,68, ale medián zůstal nezměněn.

Dále v tabulce vidíme deset dalších témat, která mají medián rozdílný v pohledu mezi pohlavími o 1, ale průměrná známka se mění jen nepatrně. Z toho důvodu tento rozdíl považujeme za nevýznamný.

Překvapivé výsledky ovšem přináší výsledky funkce modus. Podle nejčastějšího výskytu odpovědí se muži a ženy v názorech na významnost pěti témat dost výrazně neshodují. Ačkoliv je modus vhodný především jako rychlé určení přibližné charakteristiky polohy¹⁰⁹, raději jsme se na tento velký rozdíl podívali podrobněji.

Když se podíváme na tabulku 5, můžeme vidět rozložení odpovědí ve

109 CHRÁSKA Miroslav, *Metody pedagogického výzkumu*, s. 50.

skupinách (muži/ženy) ke každému tématu zvlášť a zastoupení jejich odpovědí jak v absolutních, tak relativních číslech. Při pohledu do tabulky skutečně k viditelným rozdílům dochází, spočítali jsme proto variační koeficienty pro hodnotu modus těchto témat, a ta skutečně vyšla 50% ve čtyřech případech (kromě tématu posledního¹¹⁰, kterému vyšel variační koeficient 25%), tedy že se jedná o značnou nesourodost¹¹¹ mezi skupinami.

Můžeme tedy říct, že relativně významně velký počet žen vidí výrazně větší význam témat: *Vlastní očekávání a nároky na druhého*, *Poznání sebe sama*, *Význam a smysl manželství*, *Předmanželská sexualita*; než muži, jejichž relativně významně velký počet vidí význam těchto témat menší.

Z podkladu tohoto vyhodnocování můžeme hypotézu H3 potvrdit. Existují témata, která ženy vnímají jako výrazně více významná než muži.

110 To je téma *Základy psychologie osobnosti*, v seznamu témat číslo 48.

111 TROUSIL Michal a JAŠÍKOVÁ Veronika, Úvod do tvorby odborných prací, s. 80.

3.4 Výsledky v porovnání s církevními dokumenty

Podíváme-li se nazpátek k pastoračnímu působení církve, respektive na dokumenty, kterými podněcuje pastorační snoubenců a kde udává instrukce, směr a témata připravujícím, uvidíme množství témat. Když je porovnáme s našimi výsledky, musím konstatovat, že většina témat zmiňovaných církví jsou až v druhé polovině řazené podle odpovědí respondentů.

Podle dokumentu *Příprava na svátost manželství* má bližší příprava na manželství předcházet té bezprostřední. Mladší *Směrnice ČBK pro přípravu na sv. manželství v ČR* tvrdí, že bližší příprava a bezprostřední příprava na manželství má tvořit jeden celek. Když budeme hledat zlomový bod, kdy se o jakou přípravu jedná, najdeme v mladším dokumentu¹¹² zmínku o bezprostřední přípravě jako o nejméně šesti setkáních alespoň tři měsíce před svatbou. Při množství témat, jaká církevní dokumenty nabízí, tak musíme vidět stěžejní část přípravy v přípravě bližší, která reálně probíhá hlavně na bázi dobrovolnosti v různých placených kurzech pro zájemce, katechezích na setkáních mladých, případech v rámci přípravy na biřmování. Z našeho pohledu ale v posledních dvou případech¹¹³ přechází příprava bezprostřední do přípravy vzdálené a často také je takováto příprava na manželství zcela nezáměrná.

Na druhou stranu, právě tyto klouzavé přechody mezi definovanými druhy¹¹⁴ přípravy na manželství patrně zapřičiňují výběr témat v církevních dokumentech z konce našeho seznamu¹¹⁵. V rámci kurzu přípravy na manželství, který navštěvují především páry, není úplně na místě přijít s tématem výběru povolání¹¹⁶ (i když změnit životní směr ještě není pozdě), které podle našeho názoru spadá spíše do přípravy na biřmování a ke *vzdálenější přípravě* na manželství. Ovšem podle církevních dokumentů tyto přípravy po sobě následují a zmíněné téma uvádějí v rámci přípravy bližší.

112 Směrnice ČBK pro přípravu na sv. manželství v ČR.

113 Katechezích na setkáních mladých případech v rámci přípravy na biřmování.

114 Vzdálenější – Bližší – Bezprostřední.

115 Řazeného podle významnosti témat sestupně.

116 V naše řazení podle významu 4. téma od konce.

Podobných případů najdeme více. Například *Právní základ manželství* je jistě důležité chápat, ale ve chvíli, kdy se jedná o přípravu na manželství bližší, můžeme předpokládat, že připravovaní již toto základní povědomí mají. Naši respondenti, na rozdíl od církve, chápou i další témata jako méně významná: *Teologický základ manželství, Rodinný apoštolát, Základy psychologie*.

Když se podíváme na druhou stranu našeho seřazeného seznamu, zjistíme, že ze třech nejvýznamnějších témat církev zmiňuje jen jedno, z prvních jedenácti dokonce jen 4-6¹¹⁷. Abychom byli konkrétní, mimo svátost smíření je opomíjené první téma *Odpuštění*. Pro bližší přípravu není řeč o přípravě v *Efektivním způsobu naslouchání, Účinných způsobech vyjadřování se, Významu vzájemného naplňování potřeb*. Téma poznávání druhého a sebe církevní dokumenty snad reflektují pod svým tématem *Způsoby poznávání*¹¹⁸.

Jako vysvětlení se objevuje zmínka o sebepoznávání, komunikaci a zvládání konfliktů (i další témata) v přípravě na manželství *vzdálenější*. Tady by podle našeho názoru byla užitečná systematictější příprava právě v rámci přípravy *bližší*, kdy se také už pracuje s vyzrálějšími lidmi. Témata jsou to podle nás i odpovědí respondentů nejvýznamnější. Ostatně podle naší zkušenosti¹¹⁹ na placených kurzech se jim čas věnuje.

117 Jsme opatrní, záleží na uchopení tématu. V církevních dokumentech se nepíše dost konkrétně.

118 Různé poznávání se má v našem seznamu místo celého okruhu o deseti položkách (tématech).

119 Škola partnerství 2006/2007, CPR Ostrava.

Závěr

Mým cílem bylo vytvořit přehled témat k přípravě na manželství, která mají vyšší význam, a je tedy užitečné se jimi v rámci přípravy snoubenců zabývat. V tomto ohledu jsem cíl naplnil a vytvořil komplexní seznam témat a s pomocí dotazníkového šetření tato témata seřadil od nejvýznamnějšího k nejméně významnému tématu. Nejedná se tedy jen o tři témata s největším významem, ale možnost připravujících postupovat podle seznamu od nejvýznamnějších témat až kam jim čas a možnosti dovolí, a tedy neinvestovat tyto cenné prostředky do méně významných témat. Tady bych ovšem rád připomněl, že je třeba s každým párem zacházet individuálně a přizpůsobit přípravu jejich potřebám.

Hlavním **výstupem** je tedy seznam témat seřazený podle významnosti sestupně:

1. *Odpouštění, Efektivní způsoby naslouchání, Funkční řešení konfliktů.*

2. *Poznání druhého¹²⁰, Význam vzájemného naplňování potřeb, Rozdíly mezi muži a ženami, Poznání druhého¹²¹, Účinné způsoby vyjadřování se, Poznání sebe sama¹²², Duchovní život¹²³, Význam manželské sexuality.*

3. *Zvládání hněvu, Co je to věrnost, Společné trávení volného času, Co je to láska, Způsoby nesexuálního projevení lásky, Přijetí sebe sama, Význam a smysl manželství, Nový vztah k rodičům, Poznání druhého¹²⁴, Regulace počtu dětí, Vlastní očekávání a nároky na druhého (při vybírání partnera), Co je to sebedarování, Potřeba neustálého (znovu) poznávání druhého.*

4. *Poznání původních rodin (a jejich návyků), Organizace*

120 Identita, osobnost, předsudky, hranice, hierarchie hodnot,...

121 Potřeby, touhy, životní cíle,...

122 Identita, osobnost, předsudky, hranice, hierarchie hodnot,...

123 Víra, modlitba,...

124 Vztahy k rodině, přátelům, práci,...

financí, způsoby hospodaření, Poznání vzájemných kulturních rozdílů, Způsoby poznávání partnera, Očekávané krize¹²⁵, Vhodné metody k výchově dětí, Morální základ manželství, Význam období známosti, Co je to svoboda, Předmanželská sexualita, Co je to jednota, Zaměstnání a kariéra, Vztah k Písmu svatému, Vedení domácnosti, Přátelé a jejich místo, Problematiky smíšených sňatků¹²⁶, Oddělené trávení volného času.

5. Rodinný apoštolát, Základy psychologie osobnosti, Zapojování se ve společnosti (farnosti,...), Povolání¹²⁷, Základy vývojové psychologie, Teologický základ manželství, Právní základ manželství.

Kromě toho jsem zjistil, že existují témata, která přijdou významnější více ženám než mužům. Jedná se o témata: *Potřeba neustálého (znovu) poznávání druhého, Organizace financí (způsoby hospodaření)*; ale především výrazně více významnější jsou pro ženy než pro muže témata: *Co je to jednota, Vlastní očekávání a nároky na druhého, Co je to sebedarování*; vnímají jako významnější ženy.

Co do rozdílů mezi muži a ženami můžu ještě říci, že relativně významně velký počet žen vidí výrazně větší význam u témat: *Vlastní očekávání a nároky na druhého, Poznání sebe sama, Význam a smysl manželství, Předmanželská sexualita*; než muži, jejichž relativně významně velký počet vidí význam u těchto témat výrazně menší.

Při zpětném pohledu na církevní dokumenty zabývající se **pastorací snoubenců** (respektive přípravou na manželství), ze kterých jsem na začátku práce také vycházel, docházím k závěrům, že sice zmiňují mnohá témata, ale zároveň vůbec nerozlišují míru jejich významnosti a všechny nabízejí na stejné úrovni.

Témata podle respondentů z dotazníku nejvýznamnější (týkající se

125 Např. nemoc, nezaměstnanost, odchod dětí,...

126 Např. rozdílná víra, vzdělání.

127 Myšleno k manželství/kněžství/zasvěcenému životu.

komunikace) jsou odkázána do přípravy vzdálenější a v přípravě bližší se nezmiňují. Dokonce téma *Významu vzájemného naplňování potřeb* se v dokumentech nenabízí vůbec.

Naproti tomu, témata podle respondentů nejméně a méně významná se početně vyskytují jako nabídka pro bližší přípravu, ačkoliv podle mě by mohla spadat spíše do přípravy vzdálenější.

Podle těchto mých zjištění usuzuji, že by církevním pastoračním dokumentům pro snoubence prospělo: zřetelněji určit hranice mezi přípravou vzdálenější-bližší-bezprostřední, konkrétněji definovat jejich formy i účastníky, a pak nabízet adresátům podle jejich charakteristiky témata pro ně obecně vhodná (významná). Seznam témat řazený v této práci je podle respondentů vhodný pro bližší přípravu na manželství.

Má práce byla **přínosná** především v oblasti shrnutí témat, která se mohou objevovat v rámci příprav na manželství, z širokého spektra zdrojů – církevních dokumentů, příruček k přípravě na manželství a výběru z populární literatury.

Největším přínosem je však dotazníkové šetření mezi manžely, které vypovídá o tom, že některá témata jsou vnímána jako významnější a jiná jako méně významná. Navíc jsem zjistil, že ženy mají za významnější jiná témata než muži.

Tyto zjištěné údaje by se společně s objeveným nesouladem v církevních dokumentech měly promítnout do přípravy na manželství a její obsah upravit tak, jak ostatně církevní dokumenty zmiňují - aby příprava obsahovala témata významná, zajímavá a přínosná.

Bohužel dotazníkovou metodou jsem nemohl odkrýt důvody, proč ženy považují některá témata za významnější. V tomto ohledu vidím možnosti v dalším, tentokrát kvalitativním výzkumném šetření. A samozřejmě je zde prostor na kvantitativní vyhodnocení rozdílů mezi skupinami respondentů podle věku nebo délky manželství, které jsem v této práci nedělal.

Přílohy

Seznam témat (vpravo):

Témata získaná analýzou v druhé části naší práce.

Uvedené číselné pořadí používáme jako zkrácený odkaz.

- 1) Účinné způsoby vyjadřování se
- 2) Efektivní způsoby naslouchání
- 3) Zvládání hněvu
- 4) Funkční řešení konfliktů
- 5) Odpouštění
- 6) Očekávané krize (např. nemoc, nezaměstnanost, odchod dětí,...)
- 7) Povolání (k manželství/kněžství/zasvěcenému životu)
- 8) Problematiky smíšených sňatků (např. rozdílná víra, vzdělání)
- 9) Vlastní očekávání a nároky na druhého (při vybírání partnera)
- 10) Přijetí sebe sama (sebepřijetí)
- 11) Poznání sebe sama (identita, osobnost, předsudky, hranice, hierarchie hodnot,...)
- 12) Poznání druhého (identita, osobnost, předsudky, hranice, hierarchie hodnot,...)
- 13) Poznání druhého (vztahy k rodině, přátelům, práci,...)
- 14) Poznání druhého (potřeby, touhy, životní cíle,...)
- 15) Význam vzájemného naplňování potřeb
- 16) Poznání vzájemných kulturních rozdílů
- 17) Poznání původních rodin (a jejich návyků)
- 18) Rozdíly mezi muži a ženami
- 19) Potřeba neustálého (znovu) poznávání druhého
- 20) Způsoby poznávání partnera
- 21) Právní základ manželstvím
- 22) Morální základ manželstvím
- 23) Teologický základ manželstvím
- 24) Význam a smysl manželství
- 25) Význam období známosti
- 26) Co je to láska
- 27) Co je to svoboda
- 28) Co je to věrnost
- 29) Co je to sebedarování
- 30) Co je to jednota
- 31) Společné trávení volného času
- 32) Oddělené trávení volného času
- 33) Nový vztah k rodičům
- 34) Přátelé a jejich místo
- 35) Zaměstnání a kariéra
- 36) Zapojování se ve společnosti (farnosti,...)
- 37) Duchovní života (víra, modlitba,...)
- 38) Vztah k Písmu svatému
- 39) Rodinný apoštolát
- 40) Organizace financí, způsoby hospodaření
- 41) Vedení domácnosti (rozdělení rolí)
- 42) Význam manželské sexuality
- 43) Předmanželská sexualita
- 44) Regulace počtu dětí (antikoncepce)
- 45) Způsoby nesexuálního projevení lásky
- 46) Vhodné metody k výchově dětí
- 47) Základy vývojové psychologie
- 48) Základy psychologie osobnosti

Tabulka 1: Přehled respondentů a jejich rozdělení do kategorií. - na straně 47.

Tabulka 2: Procentuální zastoupení respondentů podle odpovědí u každého tématu a medián odpovědí každého tématu.

Ve druhém sloupci zleva je uvedena stupnice hodnocení z dotazníku (1 = více významné, 8 = méně významné). Sloupce následující jsou jednotlivá témata podle pořadí ze seznamu témat.

Buňky ve sloupcích témat (tj. 1-48) ukazují kolik % respondentů odpovědělo na škále podle významnosti hodnotu uvedenou v řádku.

Poslední řádek uvádí medián odpovědí pro každé téma (sloupec).

% respondentů	otázka	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	
hodnocení na škále	1	38,1	53,1	28,1	51,9	62,5	15,0	13,1	14,4	21,9	29,4	33,1	45,0	19,4	34,4	41,3	13,1	13,8	42,5	15,6	16,3	5,0	17,5	5,6	30,6	13,8	30,0	14,4	31,3	13,8	10,6	20,6	8,8	21,3	5,0	7,5	3,8	33,1	11,3	5,6	13,8	10,6	32,5	18,1	25,6	21,9	15,0	1,9	7,5	
	2	28,8	28,1	25,0	27,5	20,0	21,3	13,8	13,8	25,0	23,8	25,6	28,1	26,3	35,6	28,1	24,4	30,6	30,0	23,8	22,5	5,0	21,9	5,6	21,3	21,3	25,6	19,4	24,4	31,3	20,0	30,6	18,8	27,5	17,5	20,0	9,4	25,6	23,1	20,0	25,6	20,0	28,1	19,4	23,1	34,4	20,0	12,5	15,0	
	3	16,9	10,0	26,3	13,1	8,1	23,8	8,8	24,4	23,8	21,9	23,1	16,9	28,8	16,9	20,6	33,8	22,5	8,8	29,4	21,9	11,3	24,4	15,6	21,9	26,3	16,3	26,3	15,6	23,1	27,5	26,9	23,1	27,5	35,0	27,5	26,9	21,3	23,1	20,6	26,9	26,9	19,4	22,5	18,1	20,6	26,3	18,1	21,3	
	4	3,1	4,4	10,0	1,9	3,8	21,9	18,8	21,3	15,6	10,6	8,8	4,4	15,0	3,1	5,6	12,5	18,8	6,9	17,5	23,1	20,6	11,3	29,4	11,3	15,6	15,6	17,5	15,6	19,4	18,8	12,5	22,5	13,1	20,0	24,4	24,4	9,4	15,0	22,5	22,5	18,1	7,5	15,6	18,8	11,3	20,0	23,8	18,1	
	5	6,3	1,3	5,6	3,1	1,3	8,1	13,8	8,1	5,6	6,3	4,4	1,9	5,6	4,4	1,3	6,9	6,3	6,9	6,3	6,9	6,3	17,5	8,1	14,4	3,8	10,0	5,6	10,6	8,1	5,0	8,1	5,6	10,6	2,5	10,6	8,1	16,9	5,0	11,3	16,3	3,8	8,1	6,9	8,8	5,0	3,1	5,6	17,5	18,1
	6	4,4	0,6	3,8	0,6	0,6	5,6	13,8	11,9	5,0	5,0	1,3	0,0	1,9	1,9	1,9	5,6	5,0	3,8	3,1	6,9	18,8	10,6	11,3	8,8	7,5	3,8	5,0	3,1	5,6	6,9	1,9	8,8	4,4	6,3	6,3	8,1	3,1	8,1	6,9	5,0	7,5	4,4	5,6	8,1	5,6	6,3	10,6	8,8	
	7	0,6	1,3	0,6	0,6	0,6	1,3	13,8	5,0	1,3	0,0	1,3	1,3	2,5	2,5	0,0	1,9	1,3	0,6	2,5	2,5	13,1	3,8	11,9	1,3	3,8	1,3	2,5	0,6	1,3	5,0	0,6	4,4	1,9	5,0	4,4	6,9	1,9	4,4	5,0	1,3	4,4	0,0	6,3	0,6	1,3	5,0	10,0	8,1	
	8	1,9	1,3	0,6	1,3	3,1	3,1	4,4	1,3	1,9	3,1	2,5	2,5	0,6	1,3	1,3	1,9	1,9	1,3	1,3	0,6	8,8	2,5	6,3	1,3	1,9	1,9	4,4	1,3	0,6	3,1	1,3	3,1	1,9	0,6	1,9	3,8	0,6	3,8	3,1	1,3	4,4	1,3	3,8	0,6	1,9	1,9	5,6	3,1	
	Celkem %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	medián	2	1	2	1	1	3	4	3	3	2	2	2	3	2	2	3	3	2	3	3	5	3	4	2	3	2	3	2	3	3	2	3	3	3	3	4	2	3	4	3	3	2	3	3	2	3	4	4	

Tabulka 3: Průměrné hodnocení významu každého tématu a jeho pořadí podle průměru.

Ve druhém sloupci zleva je uvedena stupnice hodnocení z dotazníku (1 = více významné, 8 = méně významné). Sloupce následující jsou jednotlivá témata podle pořadí ze seznamu témat.

Buňky ve sloupcích témat (tj. 1-48) ukazují násobky počtu respondentů (kteří označili odpověď podle hodnoty na řádku) a koeficientu významnosti (hodnota odpovědi).

Třetí řádek odspodu je součet násobků ve sloupci. Druhý je průměrná známka významu tématu (podíl předchozího řádku a počtu respondentů).

Poslední řádek je pořadí tématu podle jeho významu, řazený sestupně.

hodnocení násobné koeficientem významnosti	otázka	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48
	1	61	85	45	83	100	24	21	23	35	47	53	72	31	55	66	21	22	68	25	26	8	28	9	49	22	48	23	50	22	17	33	14	34	8	12	6	53	18	9	22	17	52	29	41	35	24	3	12
	2	92	90	80	88	64	68	44	44	80	76	82	90	84	114	90	78	98	96	76	72	16	70	18	68	68	82	62	78	100	64	98	60	88	56	64	30	82	74	64	82	64	90	62	74	110	64	40	48
	3	81	48	126	63	39	114	42	117	114	105	111	81	138	81	99	162	108	42	141	105	54	117	75	105	126	78	126	75	111	132	129	111	132	168	132	129	102	111	99	129	129	93	108	87	99	126	87	102
	4	20	28	64	12	24	140	120	136	100	68	56	28	96	20	36	80	120	44	112	148	132	72	188	72	100	100	112	100	124	120	80	144	84	128	156	156	60	96	144	144	116	48	100	120	72	128	152	116
	5	50	10	45	25	10	65	110	65	45	50	35	15	45	35	10	55	50	50	55	50	140	65	115	30	80	45	85	65	40	65	45	85	20	85	65	135	40	90	130	30	65	55	70	40	25	45	140	145
	6	42	6	36	6	6	54	132	114	48	48	12	0	18	18	18	54	48	36	30	66	180	102	108	84	72	36	48	30	54	66	18	84	42	60	60	78	30	78	66	48	72	42	54	78	54	60	102	84
	7	7	14	7	7	7	14	154	56	14	0	14	14	28	28	0	21	14	7	28	28	147	42	133	14	42	14	28	7	14	56	7	49	21	56	49	77	21	49	56	14	49	0	70	7	14	56	112	91
	8	24	16	8	16	40	40	56	16	24	40	32	32	8	16	16	24	24	16	16	8	112	32	80	16	24	24	56	16	8	40	16	40	24	8	24	48	8	48	40	16	56	16	48	8	24	24	72	40
	součet	377	297	411	300	290	519	679	571	460	434	395	332	448	367	335	495	484	359	483	503	789	528	726	438	534	427	540	421	473	560	426	587	445	569	562	659	396	564	608	485	568	396	541	455	433	527	708	638
	průměr	2,36	1,86	2,57	1,88	1,81	3,24	4,24	3,57	2,88	2,71	2,47	2,08	2,8	2,29	2,09	3,09	3	2,24	3	3,14	4,93	3,3	4,54	2,74	3,34	2,67	3,38	2,63	3	3,5	2,66	3,67	2,78	3,56	3,51	4,12	2,48	3,53	3,8	3	3,55	2,48	3,38	2,84	2,71	3,29	4,43	4
	pořadí	8	2	12	3	1	29	45	40	22	17	9	4	20	7	5	27	25	6	24	28	48	31	47	18	32	15	33	13	23	35	14	41	19	39	36	44	10	37	42	26	38	10	34	21	16	30	46	43

Tabulka 4: Rozdíly hodnocení každého tématu podle pohlaví.

První řádek značí číslo tématu ze seznamu. Pro každé pohlaví máme spočítán medián, modus a průměrnou známku významu pro každé téma.

Ve spodní části tabulky máme jednotlivé hodnoty mezi pohlavími od sebe odečteny (a zapsány v absolutní hodnotě). Větší rozdíly jsme zvýraznili barevně.

otázka	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	
muži	medián	2	2	2	2	1	3	4	3	3	3	3	2	3	2	2	3	3	2	3	3	5	3	4	3	3	2	3	2	3	4	3	3	3	3	3	4	2	3	4	3	3	2	3	2	3	3	4	4
muži	modus	1	1	2	1	1	3	4	3	3	2	3	1	3	2	2	3	3	1	3	3	4	2	4	3	3	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	3	2	2	3	4	3	
muži	průměr	2,64	2,02	2,64	2,02	2,05	3,37	4,31	3,53	3,24	2,8	2,78	2,25	2,81	2,46	2,27	3,34	3,05	2,14	3,37	3,34	5,12	3,39	4,78	2,98	3,39	2,92	3,42	2,66	3,27	3,73	2,78	3,73	3,07	3,71	3,47	3,86	2,58	3,75	4	3,46	3,75	2,47	3,25	2,75	2,95	3,17	4,36	4,05
ženy	medián	2	1	2	1	1	3	4	4	2	2	2	3	2	2	3	3	2	3	3	5	3	4	2	3	2	3	2	2	3	2	3	2	3	3	4	2	3	4	3	3	2	3	2	3	4	4		
ženy	modus	1	1	1	1	1	4	4	3	1	1	1	1	2	1	1	3	2	1	3	2	4	3	4	1	3	1	3	1	2	3	2	2	2	3	4	3	1	2	2	2	2	1	1	1	2	4	4	5
ženy	průměr	2,19	1,76	2,52	1,79	1,67	3,17	4,21	3,59	2,66	2,66	2,29	2	2,79	2,2	2	3	3	2,31	2,81	3	4,82	3,25	4,4	2,59	3,31	2,52	3,35	2,61	2,77	2,61	2,59	3,63	2,61	3,47	3,53	4,27	2,42	3,4	3,68	2,78	3,44	2,48	3,46	2,9	2,56	3,37	4,47	4
rozdíly	medián	0	1	0	1	0	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
rozdíly	modus	0	0	1	0	0	1	0	0	2	1	2	0	1	1	1	0	1	0	0	1	0	1	0	2	0	1	0	1	1	0	1	1	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	2	1	0	1	0	2
rozdíly	průměr	0,45	0,26	0,12	0,23	0,38	0,2	0,1	0,06	0,58	0,14	0,49	0,25	0,02	0,26	0,27	0,34	0,05	0,17	0,56	0,34	0,3	0,14	0,38	0,39	0,08	0,4	0,07	0,05	0,5	1,12	0,19	0,1	0,46	0,24	0,06	0,41	0,16	0,35	0,32	0,68	0,31	0,01	0,21	0,15	0,39	0,2	0,11	0,05

Tabulka 5: Zastoupení odpovědí mužů a žen u témat s výrazně odlišnou hodnotou modus.

Levá část tabulky je uvedena v absolutních počtech respondentů ze skupiny, pravá tabulka v relativních počtech respondentů ze skupiny.

Ve sloupcích se nachází počty respondentů rozdělení podle tématu, na které se tážeme, a podle pohlaví respondenta.

Z řádků můžeme vyčíst hodnotu, jakou respondenti tématu přiřadili na škále.

	téma	9		11		24		43		48	
	pohlaví	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž
odpověď	1	6	29	12	41	12	37	6	23	2	10
	2	13	27	17	24	13	21	16	15	7	17
	3	19	19	18	19	18	17	18	18	15	19
	4	13	12	6	8	6	12	9	16	15	14
	5	1	8	2	5	3	3	3	11	9	20
	6	5	3	1	1	5	9	1	8	6	8
	7	1	1	0	2	1	1	5	5	3	10
	8	1	2	3	1	1	1	1	5	2	3
odpověď	1	10%	29%	20%	41%	20%	37%	10%	23%	3%	10%
	2	22%	27%	29%	24%	22%	21%	27%	15%	12%	17%
	3	32%	19%	31%	19%	31%	17%	31%	18%	25%	19%
	4	22%	12%	10%	8%	10%	12%	15%	16%	25%	14%
	5	2%	8%	3%	5%	5%	3%	5%	11%	15%	20%
	6	8%	3%	2%	1%	8%	9%	2%	8%	10%	8%
	7	2%	1%	0%	2%	2%	1%	8%	5%	5%	10%
	8	2%	2%	5%	1%	2%	1%	2%	5%	3%	3%

Dotazník:

Sekce 2 z 6☰ ☱ ☲

1./5

Prosim vyznačte na uvedených stupnicích, jaký význam přikládáte uvedenému tématu, při použití k přípravě na manželství, vzhledem k ostatním hodnoceným tématům (přehled témat: <http://idem.cz/cfx39>).

Účinné způsoby vyjadřování se *

	1	2	3	4	5	6	7	8
více VÝZNAMNÉ	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
méně VÝZNAMNÉ	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Povolání (k manželství/kněžství/zasvěcenému životu) *

	1	2	3	4	5	6	7	8
více VÝZNAMNÉ	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
méně VÝZNAMNÉ	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Poznání sebe sama (identita, osobnost, předsudky, hranice, hierarchie hodnot,...) *

	1	2	3	4	5	6	7	8
více VÝZNAMNÉ	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
méně VÝZNAMNÉ	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Právní základ manželství *

	1	2	3	4	5	6	7	8
více VÝZNAMNÉ	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
méně VÝZNAMNÉ	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Co je láska *

	1	2	3	4	5	6	7	8
více VÝZNAMNÉ	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
méně VÝZNAMNÉ	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Nový vztah k rodičům *

	1	2	3	4	5	6	7	8
více VÝZNAMNÉ	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
méně VÝZNAMNÉ	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vztah k Písmu svatému *

	1	2	3	4	5	6	7	8
více VÝZNAMNÉ	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
méně VÝZNAMNÉ	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Regulace počtu dětí (antikoncepce) *

	1	2	3	4	5	6	7	8
více VÝZNAMNÉ	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
méně VÝZNAMNÉ	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Rozdíly mezi muži a ženami *

	1	2	3	4	5	6	7	8
více VÝZNAMNÉ	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
méně VÝZNAMNÉ	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Sekce 1 z 6☰ ☱ ☲

Témata v přípravě na manželství

Dobrý den, jsem Jiří J. Kohoutek, student teologických nauk na olomoucké teologické fakultě. V rámci své diplomové práce bych Vás rád pozval k účasti na anonymním dotazníkovém šetření, při kterém zjišťujeme názory jednotlivých manželů.

Ve společnosti probíhají různé přípravy na manželství (například kurzy), kterých se účastní zpravidla mladí lidé, hlavně nesezdané páry (popř. čerství snoubenci). Vaše odpovědi budou zrcadlit vaše subjektivní zkušenost s nastavením témat takovýchto kurzů, aby se v omezeném čase mohli co nejlépe „připravit“ na realitu (a těžkosti) manželského života.

Z dotazníku chceme zjistit, jaké témata v přípravě na manželství považujete za významná a která méně významná. Samozřejmě čekáme, že se v odpovědích bude zrcadlit vaše subjektivní zkušenost s dosavadní manželským životem. Budeme vděční, když necháte dotazník vyplnit i vaši manželku/manžela.

Témata jsme vybrali z početné literatury doporučené pro přípravu na manželství - všechny by tedy měly mít svůj význam! Prosim před hodnocením jednotlivých témat si udělejte přehled, na jaké témata se budeme ptát (<http://idem.cz/cfx39>), ať můžete adekvátně používat celou škálu vzhledem k ostatním hodnoceným tématům.

Pohlaví *

- Muž
- Žena

Váš věk *

Text stručné odpovědi

Počet let v manželství *

Text stručné odpovědi

Účastnil jste se přípravy/kurzu v rámci přípravy na manželství? *

- Ano
- Ne

Účastníte se setkávání s jinými manželskými páry za účelem vzájemné podpory či výměny zkušeností? *

- Ano
- Ne

3./5

Prosím vyznačte na uvedených stupnicích, jaký význam přiřadíte uvedenému tématu, při použití k přípravě na manželství, vzhledem k ostatním hodnoceným tématům (přehled témat: <http://dem.cz/cfxr39>).

Zvládnání hněvu *

1 2 3 4 5 6 7 8
 více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Vlastní očekávání a nároky na druhého (při vybírání partnera) *

1 2 3 4 5 6 7 8
 více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Poznání druhého (potřeby, touhy, životní cíle,...) *

1 2 3 4 5 6 7 8
 více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Morální základ manželstvím *

1 2 3 4 5 6 7 8
 více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Co je to svoboda *

1 2 3 4 5 6 7 8
 více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Přátelé a jejich místo *

1 2 3 4 5 6 7 8
 více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Rodinný apoštolát *

1 2 3 4 5 6 7 8
 více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Význam manželské sexuality *

1 2 3 4 5 6 7 8
 více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Základy psychologie osobnosti *

1 2 3 4 5 6 7 8
 více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Způsoby poznávání partnera *

1 2 3 4 5 6 7 8
 více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

2./5

Prosím vyznačte na uvedených stupnicích, jaký význam přiřadíte uvedenému tématu, při použití k přípravě na manželství, vzhledem k ostatním hodnoceným tématům (přehled témat: <http://dem.cz/cfxr39>).

Teologický základ manželstvím *

1 2 3 4 5 6 7 8
 více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Odpouštění *

1 2 3 4 5 6 7 8
 více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Poznání druhého (identita, osobnost, předsudky, hranice, hierarchie hodnot,...) *

1 2 3 4 5 6 7 8
 více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Poznání vzájemných kulturních rozdílů *

1 2 3 4 5 6 7 8
 více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Společné trávení volného času *

1 2 3 4 5 6 7 8
 více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Zaměstnání a kariéra *

1 2 3 4 5 6 7 8
 více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Organizace financí, způsoby hospodaření *

1 2 3 4 5 6 7 8
 více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Způsoby nesexuálního projevování lásky *

1 2 3 4 5 6 7 8
 více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Základy vývojové psychologie *

1 2 3 4 5 6 7 8
 více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Co je to věrnost *

1 2 3 4 5 6 7 8
 více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

5./5

Prosím vyznačte na uvedených stupnicích, jaký význam přikládáte uvedenému tématu, při použití k přípravě na manželství, vzhledem k ostatním hodnoceným tématům (přehled témat: <http://dem.cz/cfx39>).

Předmanželská sexualita *

1 2 3 4 5 6 7 8
více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Zapojování se ve společnosti (farnosti,...) *

1 2 3 4 5 6 7 8
více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Potřeba neustálého (znovu) poznávání druhého *

1 2 3 4 5 6 7 8
více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Efektivní způsoby naslouchání *

1 2 3 4 5 6 7 8
více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Poznání druhého (vztahy k rodině, přátelům, práci,...) *

1 2 3 4 5 6 7 8
více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Význam období známosti *

1 2 3 4 5 6 7 8
více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Co je to jednota *

1 2 3 4 5 6 7 8
více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Poznání původních rodin (a jejich návyků) *

1 2 3 4 5 6 7 8
více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Oddělené trávení volného času *

1 2 3 4 5 6 7 8
více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

4./5

Prosím vyznačte na uvedených stupnicích, jaký význam přikládáte uvedenému tématu, při použití k přípravě na manželství, vzhledem k ostatním hodnoceným tématům (přehled témat: <http://dem.cz/cfx39>).

Co je to sebedarování *

1 2 3 4 5 6 7 8
více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Význam vzájemného naplňování potřeb *

1 2 3 4 5 6 7 8
více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Funkční řešení konfliktů *

1 2 3 4 5 6 7 8
více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Duchovní života (víra, modlitba,...) *

1 2 3 4 5 6 7 8
více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Problematiky smíšených sňatků (např. rozdílná víra, vzdělání) *

1 2 3 4 5 6 7 8
více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Vhodné metody k výchově dětí *

1 2 3 4 5 6 7 8
více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Vedení domácnosti (rozdělení rolí) *

1 2 3 4 5 6 7 8
více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Očekávané krize (např. nemoc, nezaměstnanost, odchod dětí,...) *

1 2 3 4 5 6 7 8
více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Přijetí sebe sama (sebepřijetí) *

1 2 3 4 5 6 7 8
více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Význam a smysl manželství *

1 2 3 4 5 6 7 8
více VÝZNAMNÉ méně VÝZNAMNÉ

Literatura

Církevní dokumenty

ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR*. Praha: ČBK, 2010. Dostupné z: <http://www.cirkev.cz/cirkev-ve-svete/dokumenty/fialova-rada/?cmd=download&id=11623>

FRANTIŠEK. *Amoris Laetitia*: Posynodální apoštolská exhortace o lásce v rodině. Praha: Paulínky, 2016. 117 s. ISBN 978-80-7450-225-5.

KATOLICKÁ CÍRKEV. *Katechismus katolické církve*. 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 793 s. ISBN 80-7192-473-3.

KATOLICKÁ CÍRKEV. *Svatební obřady*. 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. 135 s. ISBN 978-80-7192-987-1.

KATOLICKÁ CÍRKEV. *Život a poslání křesťanů v církvi a ve světě: závěrečný dokument Plenárního sněmu katolické církve v ČR*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. 123 s. ISBN 978-80-7195-162-9.

KATOLICKÁ CÍRKEV. *Kompendium sociální nauky církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. 534 s. ISBN 978-80-7195-014-1.

KATOLICKÁ CÍRKEV. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 603 s. ISBN 80-7192-467-9. Lumen Gentium (LG), Sacrosantum Concilium (SC), Gaudium et Spes (GS), Apostolicam Actuositatem (AA), Gravissimum Educationis (GE), Disgnitatis Humanae (DH).

KONGREGACE PRO KLÉRUS. *Všeobecné direktorium pro katechizaci*. Praha: Sekretariát ČBK, 1998. Dostupné z: <http://www.cirkev.cz/cirkev-ve-svete/dokumenty/cervena-rada/?cmd=download&id=9927>

KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *List biskupům katolické církve o spolupráci mužů a žen v církvi a ve světě*. Praha: Sekretariát ČBK, 2004. Dostupné z: <http://www.cirkev.cz/cirkev-ve-svete/dokumenty/cervena-rada/cmd=download&id=9948>

NĚMECKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Život z víry: překlad 2. dílu katolického katechismu pro dospělé*. 2. vyd. České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 2005. 353 s. ISBN 80-7040-809-X.

- PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Příprava na svátost manželství*. Praha: Sekretariát ČBK, 2001 [1996]. Dostupné z: <http://www.cirkev.cz/cirkev-ve-svete/dokumenty/cervena-rada/?cmd=download&id=9937>
- PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Rodina, manželství a „fakticky existující soužití“*. Praha: Sekretariát ČBK, 2001 [2000]. Dostupné z: <http://www.cirkev.cz/cirkev-ve-svete/dokumenty/cervena-rada/?cmd=download&id=9934>
- PAVEL VI. *Humanae vitae*: Encyklika o správném řádu sdělování lidského života z 25. 6. 1968.
- PIUS XI. *Casti Connubii*: Encyklika o manželství a rodině z 31. 12. 1930.
- JAN PAVEL II. *Familiaris consortio*: Apoštolská adhortace o úkolech křesťanské rodiny v současném světě z 22. listopadu 1981. Praha: Zvon, 1992. 101 s. ISBN 80-7113-067-2. FC.
- JAN PAVEL II. *Dopis rodinám*: z 2. 2. 1994. Dostupné z: <http://www.cirkev.cz/cirkev-ve-svete/dokumenty/hneda-rada/?cmd=download&id=9964>
- JAN PAVEL II. *Evangelium vitae*: encyklika o životě, který je nedotknutelné dobro z 25. 3. 1995. Praha: Zvon, 1995. 137 s. ISBN 80-7113-139-3.

Metodologie

- FILKA, Jaroslav. *Metodika tvorby diplomové práce: praktická pomůcka pro studenty vysokých škol*. Brno: Knihář, 2002. ISBN 80-86292-05-3.
- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Úvod do výzkumu v pedagogice: základy kvantitativně orientovaného výzkumu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. Skripta / Univerzita Palackého. Pedagogická fakulta. ISBN 80-244-0765-5.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1369-4.
- RADVAN, Eduard a Michal VAVŘÍK. *Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2012. ISBN 978-80-87182-25-3.
- REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. 184 s. Sociologie. ISBN 978-80-247-3006-6.
- TROUSIL, Michal a JAŠÍKOVÁ, Veronika. *Úvod do tvorby odborných prací*. Vyd. 1.

Hradec Králové: Gaudemaus [i.e. Gaudeamus], 2014. 154 s. ISBN 978-80-7435-380-2.

VESELÁ, Jana. *Sociologický výzkum a jeho metody*. Vyd. 2. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. ISBN 80-7194-847-0.

Monografie

ARNOLD, Johann Christoph. *Výzva k čistotě: sex, manželství a Bůh*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-7192-427-X.

BOULVIN, Yves. *Naplněný život: abeceda partnerských vztahů*. Praha: Paulínky, 2010. Svět rodiny. ISBN 978-80-7450-004-6.

EGGERICHS, Emerson. *Láska a úcta: láska, po níž ona tolik touží, úcta, kterou on tak zoufale potřebuje*. Praha: Návrat domů, c2012. ISBN 978-80-7255-267-2.

ELDREDGE, John a Stasi ELDREDGE. *Láska a boj: cesta ke spokojenému manželství*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0017-8.

EVELY, Louis. *Láska a manželství: promluvy L. Evelyho k bratrstvům v Lyoně v červenci 1966*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 2000. ISBN 80-902400-4-6.

GILBERT, Guy. *Partnerství: jak uspět ve velkém dobrodružství lásky*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0484-8.

GRÜN, Anselm. *Svátost manželství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010. Svátosti. ISBN 978-80-7195-343-2.

CHAPMAN, Gary D. a Jennifer THOMAS. *Pět jazyků omluvy: (omluvit se - je dobré, správně se omluvit - je lepší--)*. Praha: Návrat domů, c2007. ISBN 978-80-7255-172-9.

CHAPMAN, Gary D. *Pět jazyků lásky: [naučte se hovořit jazykem lásky toho druhého]*. 2. vyd. Praha: Návrat domů, c2009. ISBN 978-80-7255-216-0.

KENDRICK, Stephen a KENDRICK, Alex. *Výzva lásky*. Praha: Návrat domů, 2011. 191 s. ISBN 978-80-7255-246-7.

KIPPLEY, John F. *Manželství je natrvalo: základy křesťanského manželství*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2001. ISBN 80-7266-075-6.

Kurz Příprava na manželství: jak vybudovat zdravé základy pro šťastné manželství : příručka účastníka kurzu. Třetí, doplněné vydání. Praha: KMS, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87904-46-6.

- LEE, Nicky a LEE, Sila. *Příprava na manželství: příručka účastníka kurzu*. Praha: KMS, 2006. 48 s. ISBN 80-86449-47-5.
- LOUCKÁ, Pavla, Ludmila TRAPKOVÁ a Vladislav CHVÁLA. *Žena a muž v rodině*. Praha: Vyšehrad, 2014. ISBN 978-80-7429-479-2.
- OMARTIAN, Stormie. *Síla manželčiny modlitby*. Praha: Paulínky, 2010. Řeč duše. ISBN 978-80-7450-003-9.
- OPATRNÝ, Aleš. *Příprava na manželství*. 2. vyd. Praha: Pastorační středisko při Arcibiskupství pražském, 1997. ISBN neuvedeno.
- SKOČOVSKÝ, Karel, ed. *Zasnoubení - čas milosti*. Praha: Paulínky, 2011. 87 s. Katecheze a formace. ISBN 978-80-7450-020-6.
- SMALLEY, Gary. *Kdyby jen muž věděl, co žena prožívá*. 2. vyd. Praha: Návrat domů, c2009. ISBN 978-80-7255-203-0.
- SONET, Denis. *Miláčku, netrap mě*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010. Familia. ISBN 978-80-7195-322-7.
- STORMIE, Omartian. *Síla manželčiny modlitby*. Praha: Paulínky, 2010. 199 s. ISBN 978-80-7450-003-9.
- ŠMOLKA, Petr. *Muž a žena - návod k použití*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0897-6.
- TRAXLER, Ladislav aj. *Příprava snoubenců na manželství: [metodická pomůcka k vedení křesťanských snoubeneckých kursů ve snoubeneckých společenstvích]*. Vyd. 1. Pardubice: Mlejnek, 1992. 143 s. ISBN 80-85365-98-7.

Periodika

- AUER, Alfons. K etické diskusi o sexualitě a manželství. *Teologické texty: časopis pro teoretické a praktické otázky teologie* [online]. 2001, č. 5, [cit. 2012-X-X]. ISSN 0862-6944. Dostupné z: <http://www.teologicketexty.cz/casopis/2001-5/K-eticke-diskusi-o-sexualite-a-manzelstvi.html>
- HRDINA, Ignác Antonín. Manželství v současném českém i kanonickém právu. *Revue církevního práva* [online]. 2000, roč. 16, č. 2, [cit. 2012-11-9]. ISSN 1211-1635. Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/15-20/16-hrdin.htm>

Slovníky

NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 3. vyd. Praha: Kalich, 1992. 1399 s. ISBN 80-7017-528-1. Hesla: Manžel, manželka, manželství: s. 399-400; Rodina: s. 784-786; Svatba: s. 1016; Ženich a nevěsta: s. 1346.

RAHNER, Karl a Herbert VORGRIMLER. *Teologický slovník*. 2. rev. vyd., ve Vyšehradu 1. Praha: Vyšehrad, 2009, 491 s. ISBN 978-80-7021-934-8. Heslo: Manželství: s. 163-166.

Zákony a legislativa

Charta práv rodiny, z roku 1983.

Kodex církevního práva, z roku 1983.

Listina základních práv a svobod.

Všeobecná deklarace lidských práv.

Zákon č. 94/1963 Sb., Zákon o rodině.

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.

Seznam zkratk

AL	Amoris Laetitia
CIC	Codex Iuris Canonici (Kodex církevního práva)
CPR	Centrum Pro Rodiny
ČBK	Česká Biskupská Konference
ČR	Česká Republika
AA	Apostolicam Actuositatem
FC	Familiaris Consortio
GE	Gravissimum Educationis
Gn	Genesis
GS	Gaudium et Spes
HV	Humane vitae
LG	Lumen Gentium
Mk	Evangelium podle Marka
Mt	Evangelium podle Matouše
NBK	Německá Biskupská Konference